

วารสารการศึกษาไทย

THAILAND EDUCATION JOURNAL

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา | www.onec.go.th
Office of the Education Council | ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑๓๔

กันยายน ๒๕๕๘

● **รายงานพิเศษ ๑**
สทศ. ร่วม UNESCO และ OECD
ศึกษาการจัดการศึกษาของไทย แง่ข้อดีและ
การพัฒนานโยบายด้านการศึกษาของไทย

● **รายงานพิเศษ ๒**
OEC Forum ครั้งที่ ๑๑
"สมรรถนะเด็กปฐมวัยไทย
: ท้าทายสู่มาตรฐานอาเซียน"

● **บทความ ๔**
การออกแบบระบบการติดตาม
และประเมินผลการพัฒนา
การศึกษา

สกศ. จัดประชุมเครือข่ายการวิจัยทางการศึกษา แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - จีน ครั้งที่ ๓

หม่อมหลวงปรีดา ดิศกุล ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและประธานสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประธานเปิดการประชุมเครือข่ายการวิจัยทางการศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ - จีน ครั้งที่ ๓ (The Third Southeast Asia - China Education Research Meeting : SEA - CERN) ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซีมีโอ) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุม โดยมีผู้แทนจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศจีนเข้าร่วมการประชุม ดร. กมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นผู้กล่าวรายงาน เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๙ ณ ห้องบางลำพู โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กทม.

สำหรับหัวข้อหลักของการประชุม คือ แนวทางการรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของแต่ละประเทศ และในวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๙ คณะผู้แทนหารือเกี่ยวกับนโยบายการผลิตครูของแต่ละประเทศ และวางแผนการประชุม SEA - CERN ครั้งต่อไป ณ ห้องกำแหง พลาญกูร สกศ.

สวัสดีค่ะ กลับมาพบกันอีกครั้ง “วารสารการศึกษาไทย” ฉบับเดือนกันยายน ๒๕๕๙ นี้ ถือเป็นวารสารฉบับพิเศษอีกฉบับหนึ่ง เพราะวารสารการศึกษาไทยจะเผยแพร่ทุก ๒ เดือน แต่สำหรับฉบับพิเศษนี้ เนื่องจากสำนักงานฯ มีงานประชุมสัมมนาซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศมาร่วมอย่างหลากหลาย รวมทั้งมีความคืบหน้างานวิจัยต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก วารสารการศึกษาไทยฉบับนี้จึงจัดทำเป็นวารสารฉบับพิเศษที่รวบรวมผลสรุปจากการประชุมสัมมนาที่โดดเด่นงานวิจัยที่น่าสนใจมาเผยแพร่อย่างเต็มพิกัด อีกทั้งยังมีข่าวดีจะแจ้งให้ท่านทราบว่าในปีงบประมาณหน้า จะได้พบกับ “วารสารการศึกษาไทย” โฉมใหม่ที่แน่นอนว่าจะมีจำนวนหน้าเพิ่มขึ้นและอาจมีการปรับขนาดรูปเล่ม ซึ่งผู้อ่านสามารถติดตามได้ในเร็ว ๆ นี้

สำหรับวารสารการศึกษาไทยฉบับเดือนกันยายน ๒๕๕๙ นี้ ท่านจะได้ทราบมุมมองขององค์กรระดับโลกอย่าง UNESCO และ OECD ว่ามองการจัดการศึกษาในประเทศไทยอย่างไร และมีข้อเสนอแนะใดบ้าง ในรายงานพิเศษ ๑ “สกศ.ร่วม UNESCO และ OECD ศึกษาการจัดการศึกษาของไทย แจงข้อชี้แนะการพัฒนานโยบายด้านการศึกษาของไทย” ทั้งพลาดไม่ได้กับ OEC Forum ครั้งที่ ๑๑ “สมรรถนะเด็กปฐมวัยไทย : ก้าวไกลสู่มาตรฐานอาเซียน” และหากท่านผู้อ่านต้องการทราบความเป็นมาของการกำเนิดสมรรถนะของเด็กปฐมวัยเพิ่มเติมสามารถอ่านได้อย่างต่อเนื่องในบทความ ๑ “๑๐ ปี แห่งการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัยของประเทศไทย”

วารสารการศึกษาไทยรวบรวมความก้าวหน้างานวิจัยของวงการศึกษาด้านต่าง ๆ มาให้ผู้อ่านรับทราบ เช่น การยกระดับการศึกษาของผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ติดตามอ่านได้ใน “บทความ ๒” เรื่องเกี่ยวกับการสร้างพลเมือง ติดตามได้ในข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองใน “บทความ ๕” รวมถึงวิธีการประเมินความเป็นพลเมืองใน “บทความ ๖” นอกจากนี้ ยังนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ว่า สิ่งใดคือปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ ติดตามได้ใน “บทความ ๓” รวมทั้งยังมีบทความที่น่าสนใจหลายติดตามอ่านได้ในฉบับนี้ค่ะ

หากท่านผู้อ่านพลาดการติดตามวารสารการศึกษาไทยฉบับใดสามารถติดตามอ่านได้ในเว็บไซต์ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา www.onec.go.th โดยเลือกที่ช่อง “สิ่งพิมพ์ สกศ.” พิมพ์คำว่า “วารสารการศึกษาไทย” เพียงเท่านี้ ท่านผู้อ่านก็จะสามารถติดตามอ่าน “วารสารการศึกษาไทย” ที่ผ่านมาได้อย่างต่อเนื่องค่ะ หรือหากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหรือมีบทความวิจัยด้านการศึกษาที่น่าสนใจต้องการจะเผยแพร่ สามารถเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์สอบถามได้ที่สำนักสื่อสารและประชาสัมพันธ์ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๖๖๘ ๗๒๒๓ ต่อ ๑๑๒๒ ได้ค่ะ อย่าลืมติดตามวารสารการศึกษาไทยฉบับต่อไปที่จะยิ่งเข้มข้นกว่าเดิมค่ะ สวัสดีค่ะ

นางสาวสุวิมา เกษณะศิล

ผู้อำนวยการสำนักสื่อสารและประชาสัมพันธ์

วารสารการศึกษาไทย

THAILAND EDUCATION JOURNAL

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

www.onec.go.th

Office of the Education Council

กันยายน ๒๕๕๙ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๑๔

สารบัญ

- ๓ รายงานพิเศษ ๑ /** *กลุ่มนโยบายและแผนการศึกษามหาภาค*
สำนักนโยบายและแผนการจัดการศึกษา
- สกศ. ร่วม UNESCO และ OECD ศึกษาการจัดการศึกษาของไทย
แจ้งข้อชี้แนะการพัฒนานโยบายด้านการศึกษาของไทย

- ๕ รายงานพิเศษ ๒ /** *โชติกา วรรณบุรี*
สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
- OEC Forum ครั้งที่ ๑๑
“สมรรถนะเด็กปฐมวัยไทย : ก้าวไกลสู่มาตรฐานอาเซียน”

- ๗ บทความ ๑ /** *กรกมล จึงสำราญ*
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
- ๑๐ ปี แห่งการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัยของประเทศไทย

- ๙ บทความ ๒ /** *ดร.ประวีณา อัลโย*
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
- สกศ. พัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System)

- ๑๒ บทความ ๓ /** *ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ / ธีระพนธ์ คำรณฤทธิศร*
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
- การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
: บทเรียนทางเลือกและเงื่อนไขความสำเร็จ

- ๑๕ บทความ ๔ /** *สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา*
- การออกแบบระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา

- ๑๘ บทความ ๕ /** *ดร.ประวีณา อัลโย*
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
- ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

- ๒๑ บทความ ๖ /** *สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้*
- การประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ๒๓ บทความ ๗ /** *พิจารณา ศิริขานนท์*
กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
- การปฏิบัติราชการแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- ๒๕ บทความ ๘ /** *ดร.รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ / ปิติพงษ์ คำแก้ว*
สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
- ฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา
เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ๒๗ บทความ ๙ /** *พณีสาร์ อัครกะพุ*
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
- แหล่งเรียนรู้รุ่นนอกสำนักงานฯ

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการสภาการศึกษา
(ดร.กมล รอดคล้าย)

รองเลขาธิการสภาการศึกษา
(ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์)

รองเลขาธิการสภาการศึกษา
(ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์)

ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
(นายชาญ ต้นธริตรถถาวร)

ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

ผู้อำนวยการสำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ

ผู้อำนวยการสำนักสื่อสารและประชาสัมพันธ์

ผู้อำนวยการสำนักกิจกรรมคณะกรรมการสภาการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ
และสมัครงานทางการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์การผลิต
และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

กองบรรณาธิการ

นางสาวสุวิณา เกนทะนะติล

นางสาวทัศนีย์ นียมบุบผา

ถ่ายภาพ

นายสุกสิทธิ์ ภูักดี

นายสุกชาย พันธุ์เดช

นายบุรุษชาติ ทิมพิทักษ์

ภาพปก

หน้า : นายชูศักดิ์ อุทัยภานุมาศ

หลัง : นายเสกสรร หัวใจสุสุข

วัตถุประสงค์การจัดทำ

1. เพื่อรายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวความก้าวหน้าเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละเดือน
2. เพื่อนำเสนอตัวอย่างความสำเร็จเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ ต่อสาธารณชน
3. เพื่อเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสำนักงานเลขาธิการสภาศึกษากับบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ

สกศ. ร่วม UNESCO และ OECD ศึกษาการจัดการศึกษาของไทย แจ้งข้อชี้แนะการพัฒนานโยบาย ด้านการศึกษาของไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้จัดทำโครงการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการศึกษาของประเทศไทยร่วมกับองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นผู้ดำเนินโครงการและประสานงานฝ่ายไทย ทั้งนี้ คณะผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศได้ศึกษาข้อมูลจากรายงานภูมิหลังของประเทศและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติในประเด็นทางการศึกษา ๔ เรื่องสำคัญ ได้แก่ ๑) นโยบายด้านหลักสูตร ๒) นโยบายด้านการประเมินผลผู้เรียน ๓) นโยบายการผลิตและการพัฒนาครู และ ๔) นโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานฯ ได้จัดประชุมระหว่างประเทศเพื่อเผยแพร่งานวิจัยโครงการดังกล่าว โดยมีหม่อมหลวง ปรีดา ดิศกุล ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกล่าวเปิดการประชุม ณ ห้องกมลทิพย์ ๒ และ ๓ โรงแรมสุโกศล กรุงเทพฯ มีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาเข้าร่วมประชุมประมาณ ๒๐๐ คน

Mr. Gwang-Jo Kim ผู้อำนวยการ UNESCO กรุงเทพฯ ได้ให้ความเห็นว่า การจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยในครั้งนี้ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญของความร่วมมือที่มีมาอย่างยาวนานระหว่างประเทศไทยและ UNESCO ในการสร้างพันธมิตรสำคัญร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตั้งแต่การศึกษาเพื่อปวงชน พ.ศ. ๒๕๓๓ (ค.ศ. ๑๙๙๐) เป็นต้นมา รัฐบาลไทยก็ได้พัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเข้ารับการศึกษาโดยตลอด ซึ่งขณะนี้ได้มีความร่วมมือในการดำเนินโครงการพหุภาษาฯ ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนที่มาจากหลากหลายภาษา เป็นต้น

Ms. Elizabeth Fordham ผู้แทน OECD ได้แสดงความคิดเห็นว่า การลงทุนเพื่อการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาไม่ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ควรจะเป็น ซึ่งพิจารณาได้จากคะแนน PISA ของนักเรียนไทยเทียบกับประเทศอื่น ๆ การจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทยในครั้งนี้ถือว่าเป็นการทำงานร่วมกันครั้งแรกระหว่าง UNESCO และ OECD ซึ่ง OECD ให้ความสำคัญกับความเป็นเลิศในการกำหนดนโยบายสาธารณะ OECD คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๕ ซึ่งจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาระบบเศรษฐกิจและ

การศึกษาที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยรัฐบาลต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาทักษะและการศึกษามากขึ้น แต่ประเทศไทยมีปัญหาสำคัญทางการศึกษา คือ มีความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งพิจารณาจากคะแนน PISA ของเด็กที่อยู่ในเมืองและชนบท ดังนั้น ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการวางยุทธศาสตร์การศึกษาในพื้นที่ด้วยโอกาสมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยต้องให้ความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วมและการพัฒนาทักษะผู้เรียน การคิดวิเคราะห์ การพัฒนาสมรรถนะของครูและผู้บริหาร การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตรและตอบสนองการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยนโยบายทางการศึกษาของประเทศไทยต้องเน้นทั้งความเป็นเลิศทางการศึกษาและสร้างความเท่าเทียมให้เด็กทุกคน จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วมีความรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพัฒนาตนเองได้ รวมทั้งต้องมีการเสริมสร้างการบริหารจัดการในระดับพื้นที่บนพื้นฐานของข้อมูล

ดร.วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ รongเลขาธิการสภากาการศึกษา ได้ให้ความเห็นว่า ผลที่ได้จากงานวิจัยโครงการจัดทำข้อเสนอนโยบายด้านการศึกษาของประเทศไทยจะกระตุ้นให้ผู้จัดทำนโยบายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยหันมาทบทวนประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะในเรื่องประสิทธิภาพทางการศึกษา การจัดการศึกษาและการจัดหาครูที่มีคุณภาพดีที่สุดในให้กับผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกันและต่อเนื่อง และการใช้ประโยชน์จาก ICT ให้สูงสุดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่

Mr. David Atchoarena ผู้แทน UNESCO กรุงปารีส ได้กล่าวว่า ปัญหาสำคัญของการศึกษาไทยในภาพรวมคือเรื่องประสิทธิภาพการศึกษา กล่าวคือ ผลลัพธ์ทางการศึกษาไม่สัมพันธ์กับผลที่คาดหวังให้เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาสถานการณ์การเข้าเรียนและคะแนนผลสอบ PISA ยังพบว่ามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเกิดขึ้นระหว่างเมืองใหญ่กับชนบท นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนครูในสาขาที่จำเป็น เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้เพื่อส่งเสริมการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนตามสมรรถนะที่ควรจะเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ รวมทั้งควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนและการประเมินผลให้สอดคล้องกัน ซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมให้กับครู เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาตามที่ต้องการและพัฒนาประเทศได้เท่าทันกับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมครูและมีการติดตามการนำ ICT มาใช้ในการเรียนการสอนว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างไร

สำนักงานเลขาธิการสภากาการศึกษาในฐานะผู้แทนรัฐบาลไทยในการดำเนินโครงการวิจัยเชิงนโยบายการศึกษาดังกล่าว หวังเป็นอย่างยิ่งว่ามุมมองและข้อเสนอแนะในรายงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรระหว่างประเทศดังกล่าวจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งผู้จัดทำนโยบายและผู้ปฏิบัติ ภาครัฐ ภาคเอกชนท้องถิ่น และภาคประชาชนร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพื่อให้ประเทศก้าวทันกับดักประเทศรายได้ปานกลางและสามารถแข่งขันกับนานาประเทศในเวทีโลกได้ โดยสามารถอ่านเอกสารวิจัยออนไลน์ได้ที่ <http://dx.doi.org/10.1787/9789264259119-en> และเอกสารประกอบการประชุมได้ที่ www.onec.go.th

อ้างอิง

- Atchoarena, D. (2016), Thailand Education Policy Review: Key issues, Challenges & the Way Forward (Powerpoint)
- Atchoarena, D. (2016), Thailand Education Policy Review: Workshop session on Curriculum (Powerpoint)
- Atchoarena, D. (2016), Thailand Education Policy Review: Workshop session on ICT (Powerpoint)
- Fordham, E. (2016), Education in Thailand (Powerpoint)
- Fordham, E. (2016), Student Assessment in Thailand (Powerpoint)
- OECD/UNESCO (2016), Education in Thailand: An OECD-UNESCO Perspective, Reviews of National Policies for Education, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264259119-en>
- OECD/UNESCO (2016), Press Release: 1 September 2016 : OECD-UNESCO review of Thai education policy launched

OEC Forum ครั้งที่ ๑๑

“สมรรถนะเด็กปฐมวัยไทย : ก้าวไกลสู่มาตรฐานอาเซียน”

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) จัดการประชุมสภาการศึกษาเสวนา (OEC Forum) ครั้งที่ ๑๑ เรื่อง “สมรรถนะเด็กปฐมวัยไทย : ก้าวไกลสู่มาตรฐานอาเซียน” เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๙ โดย ดร.กมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นประธานเปิดการประชุม ณ ห้องประชุมกำแพง พลาญกูร ชั้น ๓ อาคาร ๕๖ ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ดร.กมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวว่า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดสภาการศึกษาเสวนามาแล้ว ๑๐ ครั้งที่ผ่านมา มีหลายเรื่องได้นำไปสู่การกำหนดเป็นนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และหลายเรื่องเป็นประเด็นที่หน่วยงานต่าง ๆ รับผิดชอบดำเนินการต่อ การจัดสภาการศึกษาเสวนาครั้งนี้ ๑๑ นี้ กำหนดประเด็นเรื่อง สมรรถนะเด็กปฐมวัยไทย : ก้าวไกลสู่มาตรฐานอาเซียน” เพราะเห็นว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ เนื่องจากเป็นช่วงวัยแรกของการวางรากฐานสำคัญของการพัฒนา

การนำเสนอของวิทยากร

ดร.สายสุรี จุติกุล รองประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ นำเสนอเรื่องสมรรถนะของเด็กปฐมวัย (Competency) และอธิบายความหมายของคำว่า Behavioral Competency หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกได้ ทำได้ สัมผัสได้และวัดได้ โดยได้ดำเนินงานและประชุมเพื่อจัดทำสมรรถนะของเด็กปฐมวัยร่วมกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมาเป็นเวลานาน และในส่วนของประเทศไทยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาโดยความร่วมมือขององค์กรยูนิเซฟ (ประเทศไทย) ได้จัดทำสมรรถนะของเด็กปฐมวัยไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๐ - ๓ ปี และสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๓ - ๕ ปี รายละเอียดดังนี้

สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๐ - ๓ ปี แบ่งเป็น ๔ ส่วนหลัก (Domain) ประกอบด้วย ส่วนหลักที่ ๑ ความสามารถในการเคลื่อนไหวและสุขภาพทางกาย (Motor Development/Physical Well-Being) ส่วนหลักที่ ๒ ความสามารถในการเรียนรู้และรับรู้ (Perception and Learning Development) ส่วนหลักที่ ๓ ความสามารถด้านภาษาและการสื่อความหมาย และส่วนหลักที่ ๔ ความสามารถด้านอารมณ์และสังคม (Emotional and Social Development) โดยแต่ละส่วนหลักประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ รวมทั้งสิ้น ๒๘๖ ตัว

สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๓ - ๕ ปี แบ่งเป็น ๗ ส่วนหลัก (Domain) ประกอบด้วย ส่วนหลักที่ ๑ การเคลื่อนไหวและสุขภาพทางกาย (Motor Development and Physical Well-Being) ส่วนหลักที่ ๒ พัฒนาการด้านสังคม (Social Development) ส่วนหลักที่ ๓ พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development) ส่วนหลักที่ ๔ พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา (Cognitive Development) ส่วนหลักที่ ๕ พัฒนาการด้านภาษา (Language Development) ส่วนหลักที่ ๖ พัฒนาการด้านจริยธรรม (Moral Development) และส่วนหลักที่ ๗ พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ (Creative Development) โดยประกอบด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ รวมทั้งสิ้น ๔๑๙ ตัว

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการตามสมรรถนะในระดับต่าง ๆ ได้มีการสร้างเครื่องมือและวิธีการดำเนินงานและมีการจัดตั้งคณะนักวิจัย ซึ่งมีนางธิดา พิทักษ์สินสุข กรรมการบริหารสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย และนายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป กรรมการผู้จัดการมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก ร่วมเป็นที่ปรึกษาไปสังเกตพฤติกรรมเด็กในโรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสังกัดรัฐและเอกชน โดยมีการฝึกอบรมผู้ที่ทำหน้าที่ไปสังเกตพฤติกรรมเด็ก และจัดกลุ่มเด็กตามระดับสมรรถนะที่ทำได้ด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้สมรรถนะดังกล่าวเป็นตัวชี้แนะหรือแนวทางในการพัฒนาเด็กและมีข้อเสนอแนะสำหรับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เต็มตามศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

การอภิปรายนำ

นางจิตา พิทักษ์สินสุข กรรมการบริหารสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย นำเสนอ ประสพการณ์การดำเนินโครงการวิจัยเกี่ยวกับการนำสมรรถนะเด็กปฐมวัย ๓ - ๕ ปี ไปใช้ในโรงเรียน ในโครงการทดลอง ๖ แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนอนุบาลสุดารักษ์ โรงเรียนอนุบาลก๊กไก่ โรงเรียนอนุบาลมณีรัตน์ โรงเรียนอนุบาลเทพารักษ์ โรงเรียนสมาคมสตรีไทย และโรงเรียนอนุบาลสามเสน เพื่อให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่งสามารถนำความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะเด็กปฐมวัยลงสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน และส่งเสริมสมรรถนะเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักการในการดำเนินโครงการวิจัย คือ ครูต้องมีแนวทางหลักที่ตรงกัน แต่อาจมีวิธีการที่แตกต่างกันตามแนวทางของโรงเรียน โดยร่วมกันหาแนวทางวางแผนงานร่วมกันกับคณะผู้วิจัย มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มคุณภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีความสุขโดยไม่เป็นการเพิ่มปริมาณงาน ไม่เร่งรัดและกดดัน โดยผู้วิจัยมีการเยี่ยมเยียนห้องเรียน พบปะครูเป็นระยะ และพร้อมเข้าไปร่วมแก้ปัญหที่เกิดขึ้นโดยเมื่องานวิจัยเสร็จสิ้นสมรรถนะของเด็กปฐมวัยยังคงอยู่และพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง

วิธีการนำสมรรถนะเด็กปฐมวัยสู่ห้องเรียนที่คณะนักวิจัยค้นพบ มีดังนี้ ๑) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะเด็กปฐมวัยและสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น ๒) นำพฤติกรรมบ่งชี้มาจัดทำเป็นกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรและกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะ ๓) วางแผนนำสู่กิจวัตรประจำวันและโครงการสอนและแผนการจัดประสบการณ์ ๔) สังเกต บันทึกพฤติกรรมบ่งชี้ก่อนจัดประสบการณ์ เช่น ทำได้ ทำไม่ได้ และทำได้เมื่อไร ๕) ทำงานร่วมกับผู้ปกครองโดยจัดประชุมผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะ ๖) จัดประสบการณ์ให้เด็กตามแผนการจัดประสบการณ์และบันทึกการสังเกตผลที่เกิดขึ้น ถ่ายภาพ พร้อมเก็บผลงานเด็กอย่างต่อเนื่อง ๗) นำผลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มทุกเดือนตามโรงเรียนต่าง ๆ เช่น การปรับพฤติกรรม เทคนิคการพัฒนาสมรรถนะ การทำงานกับผู้ปกครอง การทำวิจัยในชั้นเรียน ๘) สังเกตพฤติกรรมและบันทึกผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน รวมทั้งประชุมสรุปผล และ ๙) รายงานสรุปผลต่อคณะกรรมการโครงการวิจัย จากผลการดำเนินงานโครงการวิจัย สรุปได้ดังนี้ (๑) ครูสามารถจัดทำโครงการสอน แผนการจัดประสบการณ์ และออกแบบกิจกรรมที่ครอบคลุมสมรรถนะของเด็กปฐมวัย และสอดคล้องกับแนวทางของแต่ละโรงเรียน (๒) ครูตระหนักถึงความสำคัญของการสังเกต มีวิธีการสังเกต และบันทึกการสังเกต มีความก้าวหน้าในประเด็นที่สังเกต มีความละเอียดในการให้การช่วยเหลือผู้เรียนและการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง (๓) ครูให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลและติดตามส่งเสริมความก้าวหน้าของนักเรียน โดยมีเอกสาร “สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาดาววัย ๓ - ๕ ปี” เป็นคู่มือ (๔) ครูหมั่นทบทวนสาระสำคัญในเอกสาร “สมรรถนะของเด็กปฐมวัย” และมีความแม่นยำเกี่ยวกับสมรรถนะเด็กปฐมวัยมากขึ้น (๕) ครูเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการพัฒนาผู้เรียนผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูเกิดเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการระหว่างครูต่างโรงเรียนและพี่เลี้ยงครู และ (๖) สามารถสร้างกลุ่มพี่เลี้ยงครูในโรงเรียนเพื่อร่วมงานการพัฒนาสมรรถนะเด็กปฐมวัย

นายเรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป กรรมการผู้จัดการมูลนิธิหนังสือเพื่อเด็ก นำเสนอ

ประสพการณ์การดำเนินโครงการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะเด็กปฐมวัยในโครงการนาร่อง ๘๑ แห่ง สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยไม่สามารถปฏิบัติตาม “สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาดาววัย (๓ - ๕ ปี)” ได้ครบทั้ง ๗ ด้าน โดยพบว่าด้านที่มีปัญหาคือ พัฒนาการด้านความคิด และสติปัญญา อาจเป็นเพราะพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่อยู่กับเด็ก ไม่ได้เอื้อให้เด็กได้คิดได้ทำ และพบว่าเด็กไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถทำได้ในหลายสมรรถนะ แต่สิ่งที่เด็กทำไม่ได้ไม่ได้เกิดจากเด็กไม่ได้ทำ แต่เกิดจากผู้ใหญ่ไม่ให้โอกาสเด็กในการทำหรือฝึกปฏิบัติ ที่สำคัญคือพ่อแม่และครูขาดความตระหนักถึงวิธีการเพื่อให้เกิดสมรรถนะ

นอกจากนี้ จากการดำเนินงานยังได้พบพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย และข้อเสนอแนะในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เกิดสมรรถนะตามวัยที่สำคัญ เช่น **พัฒนาการด้านความคิดและสติปัญญา** เป็นสมรรถนะที่เด็กไทยไม่สามารถทำได้มากที่สุด จึงควรใช้วิธีการสร้างสมรรถนะโดยการใช้กิจวัตรประจำวันเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดสมรรถนะ การใช้หนังสือที่มีคุณภาพและการใช้ดนตรีหรือศิลปะเป็นต้นทางในการสร้างสมรรถนะเพื่อสามารถต่อยอดให้เด็กเกิดความคิดและสติปัญญาได้ โดยครูควรมีความละเอียดในการดูแลเอาใจใส่เด็กให้มากขึ้น **พัฒนาการด้านอารมณ์** พบว่า เด็กเกิดความเครียดจากการบังคับให้เด็กเขียนตามนโยบายอ่านออกและเขียนได้ ครูควรเขียนนำบนกระดานและใช้นิทานเป็นต้นทางในการสอนเพื่อให้เด็กฝึกเขียนอักษรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันก่อน เพื่อฝึกให้เด็กคุ้นเคยและเขียนได้ในลำดับต่อไป **พัฒนาการด้านภาษา** สามารถพัฒนาได้โดยครูใช้คำพูดในชีวิตประจำวันโดยมีการพูดคำขยายคุณลักษณะมากขึ้นเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้คลังภาษามากขึ้น เป็นต้น

๑๐ ปี

แห่งการดำเนินงานพัฒนาสมรรถนะ ของเด็กปฐมวัยของประเทศไทย

สมรรถนะและพฤติกรรมบ่งชี้ของเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในช่วงปฐมวัยให้มีความสามารถตามวัย เนื่องจากเด็กปฐมวัยถือว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญมากในการพัฒนาและเรียนรู้เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ การพัฒนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาสมอง สติปัญญา อารมณ์ สังคม ฯลฯ จะเริ่มตั้งแต่ช่วงวัยนี้ ดังนั้น การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสามารถตามวัย สามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมนั้น จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง เติบโตตามวัยอย่างเหมาะสม เป็นคนดี มีความสุข มีขีดความสามารถเทียบเท่ามาตรฐานสากล และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นการสร้างรากฐานคุณภาพที่เข้มแข็งของสังคมไทย

ในปี ๒๕๔๔ องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทยได้จัดสัมมนาและเชิญผู้เชี่ยวชาญ ๒ ท่าน คือ Pia Robello Britto จากมหาวิทยาลัยเยล และ Sharron Lyan Kagen จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย มาจัดการประชุมระดับภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้แต่ละประเทศได้จัดทำสมรรถนะของเด็กปฐมวัย ประเทศไทยโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รับความคิดเห็นจากที่ประชุมดาร์ให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของเด็กปฐมวัยขึ้นในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (ยูนิเซฟ) ประเทศไทย และงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของเด็กปฐมวัย เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถในการแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมตามวัยของเด็กในช่วงอายุดังกล่าวในด้านต่าง ๆ ว่า เด็กสามารถทำอะไรได้ (can do) ในแต่ละช่วงอายุ ในกรณี que เด็กยังไม่สามารถแสดงพฤติกรรมตามวัยได้ พ่อแม่

ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก จะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมและทำกิจกรรมกับเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กให้มีความสามารถตามวัยนั้น ๆ โดยกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีความหลากหลาย เพื่อเอื้อให้เด็กได้พัฒนาพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ตามธรรมชาติตามวัย และตามศักยภาพของเด็ก

ผลการศึกษาวิจัยที่จัดทำโดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพัฒนาการ การศึกษาของเด็กปฐมวัย กุมารแพทย์ และผู้เชี่ยวชาญในการดูแลเด็กปฐมวัย ปรากฏเป็นเอกสาร ๒ ฉบับ คือ

(๑) สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๓ - ๕ ปี มีตัวชี้วัด ๔๑๙ พฤติกรรมบ่งชี้ ใน ๗ ส่วนหลัก (Domain) และ ๓๙ ส่วนย่อย (Sub - Domain)

(๒) สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๐ - ๓ ปี มีตัวชี้วัด ๒๘๖ ตัวชี้วัด ใน ๔ ส่วนหลัก (Domain) และ ๓ ส่วนย่อย (Sub - Domain)

เนื่องจากสมรรถนะจะต้องนำไปใช้โดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กและครู จึงได้จัดทำคู่มือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ๑ เล่ม สำหรับช่วงอายุ ๓ - ๕ ปี และคู่มือครู ผู้ดูแลเด็ก อีก ๑ เล่ม สำหรับช่วงอายุเดียวกัน และได้จัดทำเอกสารเชิงสถิติเรียกว่า การจัดอันดับ (Quartile) เพื่อเปรียบเทียบการแสดงสมรรถนะของช่วงอายุ ๓ - ๔ - ๕ ปี กล่าวคือ Quartile แรก เด็กสามารถแสดงสมรรถนะได้สูงถึงร้อยละ ๐ ถึง ๒๕ ในกลุ่มอายุของตน Quartile ที่สอง, สาม และ สี่ จะเป็นการแสดงออกสมรรถนะของเด็กระหว่างร้อยละ ๒๖ - ๕๐, ร้อยละ ๕๑ - ๗๕ และร้อยละ ๗๖ - ๑๐๐ ตามลำดับ พร้อมกันนั้นได้กำหนดเป็นสี่ เพื่อให้อ่านง่ายขึ้น กล่าวคือ สี่แดง เป็น Quartile แรก ตามด้วยสี่เหลือง สี่ม่วงและสี่เขียว ตามลำดับ

สำหรับการนำสมรรถนะการพัฒนาเด็กปฐมวัย ๐ - ๕ ปี ไปใช้นั้น สรุปได้ว่า

▶ สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย

๐ - ๓ ปี : นำไปใช้ในโครงการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ของกระทรวงสาธารณสุข ได้มีการนำสมรรถนะของเด็กปฐมวัย ๐ - ๓ ปี ที่ได้ศึกษาวิจัยไปแล้ว ไปใช้เป็นส่วนใหญ่ เพื่อดำเนินการคัดกรอง และช่วยเหลือเด็กปฐมวัย ในเครื่องมือที่เรียกว่า DSPM (Developmental Surveillance and Promotion Manual)

▶ สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๓ - ๕ ปี : ได้มีการนำไปใช้ได้แก่

(๑) ในช่วงปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕ สำนักงานฯ ได้ทดลองนำร่องเป็นระยะเวลา ๓ ปี ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ สังกัด กทม. และ อบต. โรงเรียนอนุบาลของภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน ๑๒ แห่ง หลังจากงานวิจัยเสร็จสิ้น ปรากฏว่า ผู้ดูแลเด็ก และครู สามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียน การสอนและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

(๒) ในช่วงปี ๒๕๕๖ - ๒๕๕๘ นำไปใช้ในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ กทม. และ ตชด.

จากนั้น ในการประชุมปฐมวัยของอาเซียน เดือนธันวาคม ๒๕๕๘ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศ มาเลเซีย ได้มีการพิจารณาร่างมาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำ ของอาเซียนในด้านการให้บริการและกระบวนการพัฒนา เด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น ๒ ช่วงอายุ คือ แรกเกิดถึง ๔ ปี และ ๔ ถึง ๖ ปี ซึ่งในร่างมาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำ พบว่า สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๐ - ๓ ปี และ ๓ - ๕ ปี นำมาใช้ในการจัดทำร่าง มาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำของอาเซียนฯ โดยเฉพาะในส่วน ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและหลักสูตร ตัวชี้วัด ที่กำหนดในมาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำของอาเซียนฯ เป็นตัวเดียวกันกับพฤติกรรมบ่งชี้ในเอกสารสมรรถนะ ของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย ๐ - ๓ ปี และ ๓ - ๕ ปี ซึ่งเป็นการวิจัยของประเทศไทยเกือบร้อยละ ๑๐๐ จึงเห็นได้ว่าแนวทางการศึกษาวิจัยของประเทศไทย ที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นจะใช้ประโยชน์ได้อย่างแน่นอน ในการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย

จากที่ประชุมอาเซียนซึ่งได้พิจารณาร่างมาตรฐาน คุณภาพขั้นต่ำของอาเซียนฯ ส่งกลับไปให้แต่ละประเทศ ได้พิจารณาให้ข้อเสนอแนะนั้น ที่ประชุมอาเซียนได้ มีมติเห็นชอบในมาตรฐานคุณภาพของอาเซียนอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา และได้ส่งมาตรฐานคุณภาพดังกล่าวกลับไปให้ทุก ประเทศได้จัดทำมาตรฐานคุณภาพในการพัฒนาเด็ก ปฐมวัยของประเทศตนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน อาเซียน ซึ่งประเทศไทยได้ดำเนินการแปลเอกสาร และ

จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ให้กับกระทรวงและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ศึกษาเป็นกรอบแนวทางใน การดำเนินงานพัฒนามาตรฐานในหน่วยงานของตน

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้แต่งตั้งคณะ อนุกรรมการเฉพาะกิจขึ้นมาจำนวน ๓ คณะ เพื่อจัดทำ มาตรฐานคุณภาพขั้นต่ำตามรูปแบบของการพัฒนา เด็กปฐมวัยของประเทศไทย คือ รูปแบบสถานรับเลี้ยงเด็ก เอกชน (ผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ : กดยช. โดยกรมกิจการเด็กและ เยาวชน) รูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยและรูปแบบ โรงเรียนอนุบาล (คณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัย แห่งชาติ : กพป. โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) โดยจะดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานคุณภาพของ อาเซียนร่วมกับมาตรฐานสากลอื่น ๆ แล้ว ยกจัดทำ มาตรฐานคุณภาพการเลี้ยงดู การพัฒนา และการให้ การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยของประเทศไทย นอกจากนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ยังได้เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำนิตยสารเรื่องมาตรฐาน คุณภาพอาเซียน ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ นิตยสาร อบรมให้ความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ (ผ่านการจ้างบริษัท จีเอ็ม มัลติมีเดีย จำกัด ดำเนินการ)

ปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงส่วนนำของการนำ พฤติกรรมบ่งชี้ (indicators) ของแต่ละสมรรถนะ ของเด็กปฐมวัย ๐ - ๓ ปี และ ๓ - ๕ ปี เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็กนำไปใช้ในการพัฒนาเด็ก ให้มีสมรรถนะตามวัย (ความสามารถที่เด็กควรจะทำ ได้) ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าว รองนายกรัฐมนตรี พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) ขอให้เป็นผนางของรัฐบาล และกรรมการปฐมวัยระดับชาติ และเมื่อดำเนินการเสร็จ จะจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ให้กับประเทศสมาชิก อาเซียน ๑๐ ประเทศ

โดยสรุป สมรรถนะของเด็กปฐมวัยที่มีตัวชี้วัด เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้นั้นจะเป็นเครื่องมือที่เป็น ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยและ เป็นตัวชี้วัดที่เป็นผลลัพธ์ (result base) ที่แสดงให้เห็น ชัดเจนว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นทั้งปัจจัยนำเข้าและปัจจัย กระบวนการนั้น สามารถมีผลที่ตกอยู่กับตัวเด็กมากน้อย เพียงใด

สกศ. พัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษา ของผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System)

ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนและประชาชน ได้นำผลการเรียนรู้และประสบการณ์การทำงานหรืออาชีพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย มาเทียบโอนกันได้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ พัฒนา ศักยภาพของตน พัฒนาอาชีพ ให้มีคุณวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น ลดความซ้ำซ้อนในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายและแข่งขันกันอย่างเสรี มีข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัย สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดขั้นตอนและ

ความซ้ำซ้อน ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่ายในการศึกษา เพราะสามารถนำมาเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ในสถานศึกษาได้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หน่วยงาน จัดทำนโยบายการศึกษา จึงได้ดำเนินการศึกษาวิจัย “แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยศึกษาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้และการเทียบโอนจากต่างประเทศ อาทิ ประเทศญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เกาหลี และนำผลการศึกษาเป็นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงยูทิลิตี้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย รวมทั้งดำเนินการทดลองนำร่องรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้กับสถานศึกษาทุกสังกัดและประเภทการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตากซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย

ของประชากร กำลังมีการพัฒนาและการเติบโตของการค้าชายแดนระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและยกระดับการศึกษาของผู้เรียนและประชาชนทั่วไปที่สนใจเรียนรู้ผ่านระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ได้ต่อไป ในการทดลองครั้งนี้ มีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๑๑ แห่ง แบ่งพื้นที่ออกเป็นอำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่สอด ดังนี้

สถานศึกษานำร่อง อ.เมืองตาก	สถานศึกษานำร่อง อ.แม่สอด
๑. โรงเรียนเทศบาล ๑ กิตติขจร	๗. โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ ๒๖
๒. โรงเรียนตากพิทยาคม	๘. โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน
๓. ศูนย์ กศน. อำเภอเมืองตาก	๙. ศูนย์ กศน. อำเภอแม่สอด
๔. วิทยาลัยเทคนิคตาก	๑๐. วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
๕. โรงเรียนไฮเทค-เทคโนโลยีตาก	๑๑. โรงเรียนรามบริรักษ์แม่สอด อินเตอร์
๖. วิทยาลัยชุมชนตาก	

ผลการทดลองพบว่า สถานศึกษาที่นำร่องสามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดขึ้นตามแนวทางพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ครบทุกบทบาท คือ ๑) แต่งตั้งคณะกรรมการการสะสมหน่วยการเรียนรู้ ๒) จัดทำและจัดเก็บเอกสารผลการเรียน ๓) ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ ๔) รับรองหน่วยการเรียนรู้ และ ๕) รายงานผลการเทียบโอนต่อองค์กรกลางและต้นสังกัด โดยมีการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของส่วนงานที่รับผิดชอบการสะสมหน่วยการเรียนรู้แตกต่างกันไปตามบริบทของสถานศึกษา

การแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อถ่วงดุลคุณภาพ ประเมินความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้ที่ขอเทียบโอน อนุมัติผลการสะสมหน่วยการเรียนรู้/เทียบโอน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ เป็นประธานร่วมด้วย หัวหน้าระดับ/สาย/ฝ่าย หัวหน้ากลุ่มสาระและครูผู้รับผิดชอบเป็นคณะกรรมการและเลขานุการ หากเป็นสถานศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย มีการเพิ่มผู้ทรงคุณวุฒิ วิจารณ์การศึกษาไทย

ภายนอก ผู้แทนสถานประกอบการและบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นกรรมการด้วย

การดำเนินการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดตากก่อนการทดลองเป็นการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนออกนอกระบบการศึกษา เช่น ปัญหาการย้ายถิ่น ปัญหาเรื่องผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ปัญหาการตั้งครุภัณฑ์ไม่พร้อม และปัญหาในการเดินทาง เป็นต้น หลังการทดลองเป็นการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนออกนอกระบบการศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนเชื่อมโยงหน่วยงานที่จัดการศึกษาในทุกระบบและระดับชั้นเข้าด้วยกัน มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน

ระหว่างสถานศึกษา (MOU) เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการลดข้อจำกัดการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสถานศึกษาอำเภอแม่สอดเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม (โรงเรียนบ้านแม่โกนเกน โรงเรียนชุมชนบ้านแม่ตาวกลางมิตรภาพที่ ๒๖ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สอด และ วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด) เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียน ทั้งนี้

ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยการเรียนรู้ในรายวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น ๆ และเทียบโอนเข้าสู่รายวิชาของสถานศึกษาที่มีการทำข้อตกลงร่วมกัน เช่น รายวิชาคอมพิวเตอร์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เป็นต้น ส่วนวิชาที่เป็นความต้องการและสมควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อรองรับการพัฒนาในพื้นที่ ได้แก่ วิชาช่างเชื่อม ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า และภาษาอังกฤษ

ภาพรวม การดำเนินการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของสถานศึกษานำร่อง ๑๑ แห่ง มีการเทียบโอนผลการเรียนจำนวน ๔๑๑ รายวิชา ส่วนใหญ่เป็นรายวิชาบังคับ ผู้เรียน ๒๓๑ คน และเทียบโอนประสบการณ์ จำนวน ๕ รายวิชา จำนวน ๕ คน รวมทั้งสิ้น ๔๑๖ รายวิชา ๒๓๖ คน ที่สามารถนำไปสะสมหน่วยการเรียนรู้ได้

จุดเด่นที่พบในการศึกษาครั้งนี้ อาทิ เกิดนวัตกรรมการทำงานเป็นเครือข่ายและบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกันเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ทำให้เกิดการผนึกกำลังกันทำงานให้สำเร็จ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาที่รองรับการสะสมหน่วยการเรียนรู้ของผู้เรียนระหว่างสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนที่ขาดโอกาสหรือออกจากระบบการศึกษาไปแล้ว

ได้รับโอกาสและกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง การทำงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน ประหยัดเวลาและทรัพยากรในการเรียนรู้ของผู้เรียนและหน่วยงานจัดการศึกษา เกิดเอกภาพและการบูรณาการทางการบริหารจัดการการศึกษาในรูปแบบของการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based Management) การมีคณะกรรมการดำเนินการด้านการสะสมหน่วยการเรียนรู้ทำให้การทำงานมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม บุคลากรในสถานศึกษานำร่องมีความภาคภูมิใจในการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยระดับประเทศ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย:

- ควรจัดให้มีหน่วยงานกลางสะสมหน่วยการเรียนรู้โดยมีอำนาจหน้าที่ อาทิ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ รายวิชา การเทียบโอนผลการเรียนความรู้และประสบการณ์ที่เชื่อมโยงทุกระบบกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงสอดคล้องกันทั้งระบบ
- วิจัยและพัฒนาการสะสมหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานสะสมหน่วยการเรียนรู้ การเทียบโอนผลการเรียนและผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
- ปรับแก้กฎระเบียบ นโยบายและลดขั้นตอนในการเทียบโอนรายวิชาใหม่ให้สอดคล้องรองรับและเอื้อกับการสะสมหน่วยเรียนรู้อันระหว่างสถานศึกษาที่จะนำไปใช้จริงต่อไปในอนาคต
- ให้มีนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรสถานศึกษาประสานงานและทำความเข้าใจในเรื่องนี้และประชาสัมพันธ์แนะแนวให้สถานศึกษาทั่วประเทศเข้าใจในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง
- จัดทำข้อสอบกลางเพื่อการวัดและประเมินความรู้ของผู้เรียนเป็นรายวิชา เป็นทางเลือกของสถานศึกษาและจัดทำคู่มือสะสมหน่วยการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันทั่วประเทศ เป็นต้น

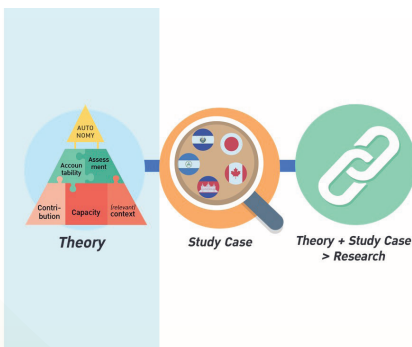
การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

: บทเรียนทางเลือก และเงื่อนไขความสำเร็จ

เมื่อต้นปี ๒๕๕๙ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ดำเนินการศึกษาวិจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ : บทเรียน ทางเลือก และเงื่อนไขความสำเร็จ” โดยคาดว่าจะสามารถตอบโจทย์การบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของประเทศไทยบนฐานของหลักความรับผิดชอบ (accountability) และหลักการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่น ๆ ในพื้นที่ (participation) เพื่อตอบสนองความหลากหลายของการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับศตวรรษที่ ๒๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงที่อยู่ระหว่างการปรับบทบาทการบริหารการศึกษาส่วนภูมิภาค ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้จะรองรับการดำเนินการตามนโยบายได้ดี ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดประชุมเพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๖๐ คน เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ ณ โรงแรมเดอะ ทวิน ทาวเวอร์ กรุงเทพฯ ผลการศึกษาวิจัยหลายประเด็น น่าสนใจและสามารถนำไปใช้ขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้ทันที สรุปผลการศึกษาวิจัยที่สำคัญมีดังนี้

วิธีการศึกษาวิจัยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน กล่าวคือ การศึกษาทฤษฎี และวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ focus group และกระบวนการกลุ่ม จากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย

- ๑) ความมีอิสระ (Autonomy) ในการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่
- ๒) พัฒนาระบบความรับผิดชอบ (Accountability) ที่ตอบสนองและมีความรับผิดชอบเชิงพื้นที่มากขึ้น
- ๓) สร้างระบบการประเมิน (Assessment) ที่มี

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ในทางทฤษฎีระบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จะประสบความสำเร็จได้ มีปัจจัยสำคัญใน ๒ ระดับ ในระดับโครงสร้างต้องมีองค์ประกอบครบ 3A ได้แก่

ความเรียบง่ายไม่เป็นภาระของโรงเรียน และเหมาะสมกับเป้าหมายเชิงพื้นที่ และในระดับบุคคล ควรมีองค์ประกอบครบ 3C ได้แก่ ๑) ชีตความสามารถของคน (capacity) ๒) การทำงานเพื่อตอบสนองเป้าหมาย

ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบ เช่น ความทุ่มเทและเสียสละของครูแก็คซี่ (contribution) และ ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างระบบหรือโครงสร้างกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อยู่ในระบบ (context of Relationship) ดังนั้นในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ประสบผลสำเร็จต้องอยู่บนหลักของ 3A และ 3C ข้างต้น ควบคู่กัน

บทเรียนจากต่างประเทศในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาบทเรียนจากต่างประเทศใน ๓ กลุ่ม ๕ ประเทศ ซึ่งคณะวิจัยได้เลือกประเทศโดยอิงเกณฑ์จากผลการศึกษาของธนาคารโลกเป็นหลัก ดังนี้ กลุ่มที่ ๑ ประเทศที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ประเทศแคนาดา และญี่ปุ่น กลุ่มที่ ๒ ประเทศในอาเซียน ได้แก่ กัมพูชา และกลุ่มที่ ๓ กลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง ได้แก่ ประเทศเอลซัลวาดอร์และนิการากัว

บทเรียนที่ได้จาก ๕ ประเทศมีสาระสำคัญ โดยสรุป คือ

๑. ทั้ง ๕ ประเทศมีหน่วยงานสามระดับทำงานร่วมกัน ได้แก่ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโรงเรียน โดยประเด็นที่สำคัญมากต่อการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่คือการกระจายบทบาทการตัดสินใจจากระดับชาติไปสู่หน่วยตัดสินใจระดับภูมิภาคและโรงเรียนมากขึ้น

๒. การประเมินผลการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการพัฒนาโรงเรียน ตัวอย่างประเทศที่มีความโดดเด่นในเรื่องนี้ ได้แก่ เอล ซัลวาดอร์ และนิการากัว ซึ่งมีการจัดทำบัตรรายงาน (Report card) ทั้งจากบนลงล่าง และจากล่างขึ้นบน ส่วนประเทศญี่ปุ่น

มีวิธีการจัดทำระบบการประเมินภายในและภายนอกที่เรียบง่ายและให้ชุมชนมีส่วนร่วมเช่นกัน

๓. การกระจายบทบาทการจัดการศึกษาไปสู่พื้นที่บางแห่งจะเพิ่มภารกิจให้แก่โรงเรียนและครู (กรณีศึกษาอย่างน้อยสามประเทศ ได้แก่ เอล ซัลวาดอร์ นิการากัว และญี่ปุ่น มีข้อมูลยืนยันภาระที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน) ดังนั้น การต่อต้านมาตรการเหล่านี้จึงเกิดขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องค่อย ๆ บริหารการเปลี่ยนผ่านด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของครูและโรงเรียนในพื้นที่ไปพร้อมกับภารกิจที่เพิ่มขึ้นด้วย เพื่อให้ครูและผู้บริหารมีขีดความสามารถเพียงพอรับมือได้

บทเรียนของประเทศไทยนอกจากการวิจัยเอกสารในต่างประเทศ คณะวิจัยและบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้วิจัยภาคสนามเพื่อศึกษาเชิงลึกใน ๔ ภูมิภาค ในจังหวัดราชบุรี เชียงใหม่ สุรินทร์และภูเก็ต พบว่าอุปสรรคที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษาหลังจากที่ลงพื้นที่สรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

๑. การกระจายบทบาทสู่พื้นที่ยังไม่มากพอ โดยมีรายละเอียดบางประการที่ทำให้พื้นที่ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่

๒. การออกแบบวิธีประเมินยังคงอิงกับเอกสารและเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนมากเกินไป ทำให้ครูถูกดึงออกจากห้องเรียน

๓. การมีส่วนร่วมน้อยเมื่อเทียบกับความคาดหวัง ทั้งในระดับห้องเรียนและระดับพื้นที่

๔. ระบบการผลิต พัฒนา และรักษาบุคลากรทางการศึกษาในภาพรวมยังไม่สอดคล้องกับแนวทางการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในภาพรวม

นอกจากประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ถูกสะท้อนจากการลงพื้นที่ คณะวิจัยพยายามรวบรวมอุปสรรค

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นต้น พบว่าการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ใน ๔ มิติ ได้แก่ ๑) ปฏิรูปด้านการประเมินคุณภาพสถานศึกษาให้ง่ายแต่ทรงประสิทธิภาพ อิงกับพื้นที่ และไม่ก่อภาระให้แก่ครูเพิ่มเติม ๒) ปฏิรูปด้านการพัฒนาคุณภาพครู เพื่อให้สามารถบริหารจัดการในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง และ ๓) ปฏิรูปหลักสูตรให้มุ่งเน้นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ ตลาดแรงงาน และบริบทของพื้นที่ และ ๔. กระจายบทบาท “การตัดสินใจ” ไปที่โรงเรียนตามความพร้อมและความสมัครใจของพื้นที่

คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

- นอกเหนือจากการปฏิรูปโครงสร้างแล้ว ควรมีการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาอย่างรอบด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบของหน่วยตัดสินใจ ระบบข้อมูลสารสนเทศและการประเมินสถานศึกษา หลักสูตรและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และระบบการพัฒนาครู โดยทยอยเปิดโอกาสให้โรงเรียนรับบทบาทมากขึ้นตามความพร้อมและความสมัครใจ มากไปกว่านั้น รัฐควรนำความคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ไปแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม
- หน่วยตัดสินใจระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับโรงเรียนควรสร้างแนวร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภาคส่วนอื่น ๆ ในพื้นที่ ให้เข้ามาสนับสนุนการศึกษามากขึ้น (All for

education) อาทิ ก.ศ.จ. อาจจะต้องสร้างความร่วมมือกับหอการค้าจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนโรงเรียนก็ควรที่จะประสานความร่วมมือกับชุมชน โดยรอบ หรือผู้ประกอบการ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

๓. รัฐควรปฏิรูประบบข้อมูลสารสนเทศให้สามารถบริหารบุคลากรในเขตพื้นที่ขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในระยะยาวหากมีระบบกำกับดูแลที่ดีเพียงพอ รัฐก็ควรกระจายบทบาทจัดการด้านบุคลากร มาสู่ระดับภูมิภาคและระดับโรงเรียนมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะหน่วยตัดสินใจเหล่านี้อยู่ใกล้ชิดโรงเรียนจึงเข้าใจความต้องการของพื้นที่มากกว่าหน่วยตัดสินใจในระดับชาติ

๔. บนโครงสร้างความสัมพันธ์เช่นนี้ หากโรงเรียนใดในจังหวัดมีความพร้อมและสมัครใจ รัฐควรนำร่องให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารตนเองได้มากขึ้นเป็นลำดับ (School based management) และพยายามสร้างช่องทางแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนกันระหว่างโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนที่สนใจเรียนรู้ (Social capital enhancing) ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้ในระยะยาว

ข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงผลการศึกษาวิจัยโดยสรุป ยังมีรายละเอียดที่น่าสนใจอีกมาก ซึ่งขณะนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาอยู่ระหว่างจัดพิมพ์และจะได้เผยแพร่ให้ดาวน์โหลดผ่านทางเว็บไซต์ www.onec.go.th ต่อไป ผู้สนใจสามารถติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้จากกลุ่มยุทธศาสตร์ การพัฒนาการศึกษาเฉพาะด้าน สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๓๔

การออกแบบระบบการติดตาม และประเมินผลการพัฒนาการศึกษา

๑. หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สภาการศึกษา มีบทบาทในการพิจารณาเสนอ แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย แผน และมาตรฐาน การศึกษา รวมทั้งนโยบายและแผนในการสนับสนุน ทรัพยากรเพื่อการศึกษา และดำเนินการประเมินผล การจัดการศึกษาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาซึ่งเป็นสำนักงานที่สนับสนุน การดำเนินงานของสภาการศึกษาจึงมีการพัฒนาระบบ การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยง กับระบบการประเมินที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอื่น ๆ ในระบบการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

การศึกษาครั้งนี้มุ่งตอบโจทย์ด้านการติดตาม และประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของสำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษาโดยได้กำหนดเป็นโจทย์ คำถามว่า “รูปแบบการติดตามและประเมินผล การพัฒนาการศึกษาควรเป็นอย่างไร ?” และได้แบ่ง ออกเป็นโจทย์ย่อย ๔ ประการ ดังต่อไปนี้

ก. การติดตามและประเมินผลควรครอบคลุม ขอบเขตมากน้อยเพียงใด

ข. รูปแบบการติดตามควรเป็นเช่นใด (ตัวชี้วัด วิธีการเก็บข้อมูลที่ต้องใช้ ความถี่ การวิเคราะห์ วิธีการนำเสนอผล)

ค. นำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้ ประโยชน์ด้านใดบ้าง

ง. มีความเชื่อมโยงกับระบบการประเมินผล อื่น ๆ อย่างไร

๒. ผลการศึกษา: ข้อเสนอ โครงร่างระบบ การติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา

ระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนา การศึกษาของประเทศไทยควรครอบคลุมเนื้อหา ๔ ส่วน ได้แก่

ก. การติดตามและประเมินผลตาม “แผน การศึกษาแห่งชาติ” เป็นการติดตามและประเมินผล ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสภาการศึกษาและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีหน้าที่ตามกฎหมายในการติดตามและประเมินผล ในส่วนนี้เป็นการติดตามผล การดำเนินงานตามตัวชี้วัด ที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๖๐ - ๒๕๗๔)

ข. การติดตามและประเมินผลระบบการศึกษา เป็นการติดตามและประเมินผลตามตัวชี้วัดที่สะท้อน ความก้าวหน้าของผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ของระบบ การศึกษาของประเทศไทย ซึ่งวัดจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งข้อมูลจากองค์กรภายในประเทศและองค์กร ต่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัดทั้งสิ้น ๒๗ รายการ

ค. การติดตามและประเมินผลความก้าวหน้า ของการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญ เป็นการติดตาม และประเมินผลความก้าวหน้าการขับเคลื่อนนโยบาย สำคัญของระบบการศึกษาไทย (Policy Milestone) ซึ่งจะทำให้ผู้กำกับกับการขับเคลื่อนนโยบายสามารถทราบ ความก้าวหน้าของการขับเคลื่อนนโยบายสำคัญดังกล่าว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในขณะนั้นนโยบายสำคัญ ที่ระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา ควรมุ่งเน้น ได้แก่ ๑) การกระจายอำนาจการบริหาร ไปสู่สถานศึกษา ๒) การปฏิรูประบบทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษา ๓) ระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการจัดการศึกษา และ ๔) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ง. การติดตามและประเมินผลเชิงลึกด้วย การวิจัยเชิงประเมินผล เป็นการติดตามและประเมินผล แบบเชิงลึกด้วยการดำเนินการวิจัย ซึ่งจะทำให้ผล การประเมินในภาพรวมมีความครบถ้วน โดยการติดตาม ประเมินผลเชิงลึกด้วยการวิจัยเชิงประเมินผลนั้นควร ทำใน ๒ กรณี ได้แก่ ๑) การติดตามและประเมินผล

เชิงคุณภาพโดยเฉพาะในประเด็นที่ไม่สามารถสะท้อนได้ด้วยตัวชี้วัด และ ๒) การวิจัยเพื่อหาสาเหตุของปัญหาในเชิงลึก ซึ่งจะเป็นส่วนที่สะท้อนจากการติดตามและประเมินผลระบบการศึกษา (ตามตัวชี้วัด) หากมีตัวชี้วัดใดสะท้อนว่ามีปัญหา ก็ควรนำมาเป็นโจทย์ในการติดตามและประเมินผลด้วยการวิจัยต่อไป

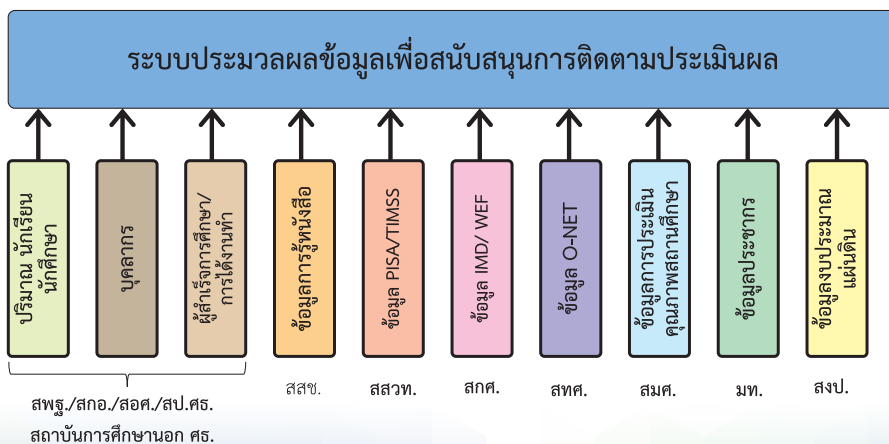
รูปที่ ๑ ขอบเขตการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา

๓. ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา

โครงสร้างระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ ได้แก่

ระยะที่ ๑: ระบบประมวลผลข้อมูล (ระยะ ๑ - ๓ ปี)

ในระยะแรกเป็นการจัดทำระบบประมวลผลข้อมูลตามตัวชี้วัดการติดตามและประเมินผลระบบการศึกษา ๒๗ รายการ ซึ่งมีการจำแนกแหล่งข้อมูลสำคัญและการเชื่อมโยงข้อมูลไว้ และระบุข้อมูลชื่อหน่วยงานที่เป็นเจ้าของข้อมูลหรือระบบข้อมูลดังกล่าว เพื่อการกำหนดแนวทางการเชื่อมโยงต่อไปในทางปฏิบัติ ดังแผนผังการเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งแสดงไว้ดังรูปที่ ๒

รูปที่ ๒ แผนผังการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในระบบประมวลผลข้อมูลเพื่อสนับสนุนการติดตามและประเมินผล

ในระยะที่ ๑ เป็นระบบที่ใช้คนรวบรวมข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ และอาจมีโปรแกรมแบบง่ายที่ช่วยในการประมวลผล ตัวชี้วัดต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดที่ได้เสนอไว้

ระยะที่ ๒: ระบบสารสนเทศกลางเพื่อการติดตามประเมินผล (ระยะ ๓ - ๕ ปี)

ระยะที่ ๒ เป็นระยะที่ควรยกระดับระบบการประมวลผลให้เป็นระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา ซึ่งหมายถึงการสร้างระบบให้มีการส่งต่อข้อมูลที่สะดวกและเป็นรูปแบบอัตโนมัติมากขึ้น และที่สำคัญคือพยายามใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากสถานศึกษา ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ซึ่งจะใช้การเชื่อมโยงข้อมูลในมิติต่าง ๆ ผ่านเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ตลอดจนข้อมูลปฐมภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำมาใช้ประมวลผลเพื่อให้ได้ผลการติดตามและประเมินผลตามแนวทางที่ได้นำเสนอไว้ ดังแผนผังโครงสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลพัฒนาการศึกษา

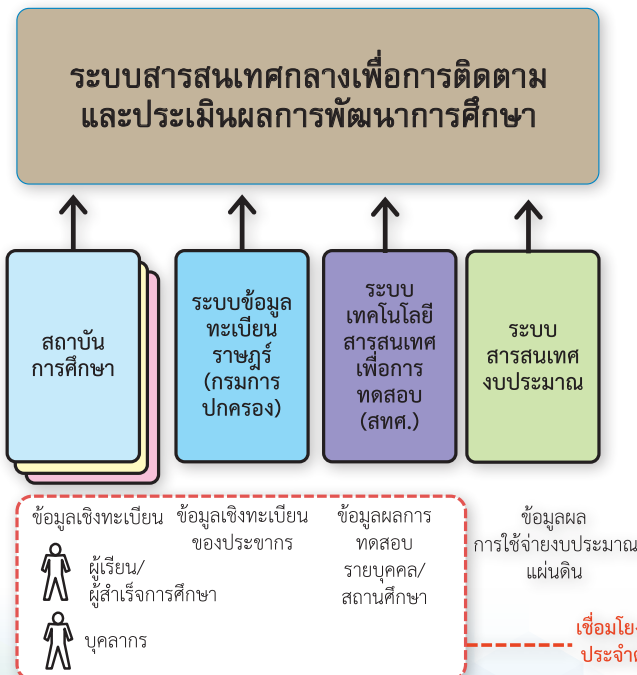
อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบสารสนเทศกลางเพื่อการติดตามและประเมินผลดังกล่าว เป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน ต้องการการลงทุนด้านงบประมาณ และต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก เจือจางพื้นฐานที่ควรทำให้เกิดขึ้นในการพัฒนาระบบดังกล่าว ได้แก่

๑. การพัฒนาระบบฯ ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดระบบกลางและใช้ระบบสารสนเทศฯ ร่วมกัน

๒. เพื่อให้เกิดการให้และใช้ข้อมูลอย่างเต็มประสิทธิภาพ อาจต้องมีมาตรการบังคับ หรือมาตรการแรงจูงใจต่อสถานศึกษาในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เช่น มีกฎหมายบังคับ เป็นเงื่อนไขของการจัดสรรงบประมาณ หรือมีบทลงโทษที่ชัดเจน

๓. จะต้องมีกำหนดมาตรฐานข้อมูล แนวทาง และวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และจะต้องมีโปรแกรมและระบบ IT ที่มีประสิทธิภาพ

๔. ควรต้องมีระบบธรรมาภิบาลของระบบสารสนเทศที่เชื่อถือได้ และสาธารณะให้ความเชื่อมั่น เนื่องจากข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลรายบุคคล ฉะนั้นความปลอดภัยของข้อมูล การใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ของการติดตามและประเมินผล รูปแบบของข้อมูลที่ประมวล ฯลฯ จึงเป็นเรื่องสำคัญ

รูปที่ ๓ แผนผังโครงสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการติดตามและประเมินผลการพัฒนาการศึกษา

ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) เป็นปัจจัยของความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การสร้างพลเมืองให้มีความสามารถในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งจำเป็นและทำได้ โดยผ่านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั่นเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หน่วยงานที่จัดทำนโยบายและแผนการศึกษา ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมาโดยตลอด ดังนั้นเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานในเรื่องนี้ให้ประสบความสำเร็จ จึงได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิณสุดา สิริธังศรี ทำการศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองจากประเทศต่างๆ ที่มีประชาธิปไตยมั่นคงแล้ว จำนวน ๕ ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐสิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ตลอดจนสถานภาพการดำเนินงานในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก สามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นที่กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต่อไป ผลการศึกษาจากประเทศต่างๆ โดยสรุป ดังนี้

ประเทศไทย มีการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมาโดยตลอดตามรูปแบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ ปัจจัยในการสร้างความเป็นพลเมืองประกอบด้วยหลักสูตร ครู ผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อมวลชน และสื่อเทคโนโลยี และสถาบันสังคมอื่นๆ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ พลเมืองได้ถูกนิยามไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๗๕ อย่างชัดเจนว่า พลเมืองแห่งสยาม คือ พลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีรู้จักสิทธิและหน้าที่แห่งพลเมือง มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสังคมศึกษา ในวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเป็นระยะ บางยุคสมัยก็แยกวิชาหน้าที่พลเมืองออกมาต่างหาก จนกระทั่งปัจจุบันใช้ชื่อว่าวิชาหน้าที่พลเมืองกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

สำหรับการศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาที่เติมเต็มการศึกษาในระบบ วิชาต่างๆ ยึดอิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนเป็นการเรียนรู้ผ่านกลไกทางการปกครอง สื่อมวลชน และสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ในระดับอุดมศึกษามีหลักสูตร

ที่เปิดสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโดยเน้นการปลูกจิตสำนึก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในฐานะของพลเมืองโลก ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติจริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างหลากหลายคือการสอนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เทคนิคการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างหลากหลาย เน้นวิธีสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะ ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ บทบาทครู คือ ผู้ชี้แนะ สนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรม เป็นต้น สำหรับการประเมินผล ประเมินทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรม ที่เป็นไปตามหลักสูตรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการกำหนดหลักสูตรชัดเจนในแต่ละระดับการศึกษา แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงเท่าที่ควร โดยเฉพาะความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคม จุดเด่นมีการกำหนดหลักสูตรและวิชาเรียนไว้ชัดเจนที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ข้อจำกัด ยังขาดการติดตามประเมินผล ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนชัดเจน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สาธารณรัฐฟินแลนด์ วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตรการศึกษาพลเมือง คือ การเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) มีทักษะและสมรรถนะเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ รวมทั้งสิ้น ๑๒ ปี ผู้เรียนสามารถเลือกระหว่างห้องเรียนจริยธรรมหรือศาสนาได้ การเรียนหลักสูตรจิตวิทยาและปรัชญา เพื่อเป็นกรอบในการสร้างพลเมืองฟินแลนด์ผ่านหลักการของการศึกษารอบรู้ ในการจัดการศึกษาระดับที่สอง ตอนปลายมีการนำการศึกษาพลเมืองมาประยุกต์ใช้

ผ่านรูปแบบข้ามหลักสูตร ในการสอนทุกวิชา **ครู**ต้องจบ การศึกษาระดับปริญญาโท มีความสามารถในการวิจัย มีอิสระในการรับรองผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียน ผู้เรียนไม่ต้องทดสอบในระดับชาติจนถึง อายุ ๑๘ ปี **ทุกภาคส่วน**มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา พลเมืองของฟินแลนด์ เทศบาลจัดการศึกษาภาคบังคับ **ผู้บริหาร**จะต้องมีคุณสมบัติของครูและจัดให้เมือง

ครอบครัวเพื่อจัดทำความร่วมมือกับครูและสถานศึกษา **ครอบครัว**เป็นตัวแทนในคณะกรรมการโรงเรียน มีหน้าที่ ร่วมออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา **ท้องถิ่น**มีอิสระในการ จัดการศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจการศึกษา ส่งผลให้ประชาชนของฟินแลนด์มีความโดดเด่น ด้านความรู้ในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ ความเป็นพลเมือง มีความรู้ความสามารถ และทักษะ การเรียนรู้ในระดับต้นๆ ของโลก

 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การศึกษาพลเมือง แตกต่างกันในแต่ละมลรัฐตามการปกครองประเทศ เนื้อหาโดยรวมเน้นความเปราะบางของประชาธิปไตย และบรรทัดฐานของประชาชน รวมถึงมิติของยุโรป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทำหน้าที่พลเมืองด้านความรู้ ทางการเมืองมากกว่าการเป็นพลเมืองตื่นรู้ การพัฒนา ค่านิยม เจตคติและความจำเป็นในการเป็นพลเมืองดี การสอนการเมือง ในบางมลรัฐที่มีการว่างงาน มีการเพิ่ม เนื้อหาเศรษฐกิจเข้าไปในการสอนความเป็นพลเมือง ด้วย เช่น เบอร์ลินที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ให้ ความสำคัญกับพหุวัฒนธรรมและสวัสดิการของประชาชน ที่หลากหลาย มุ่งเน้นแนวคิดของความอดทน การมีอยู่ ของสถาบันการเมือง การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โลกและ สิ่งแวดล้อม และการสร้างความเชื่อมั่นในการมีส่วนร่วม ทางการเมือง **ครู** จะต้องสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัย/ มหาวิทยาลัย ครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมในการสอนวิชา พลเมือง จะได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอนความเป็น พลเมืองจากการสอนและการปฏิบัติงาน สำหรับการวัด และการประเมินผล ในบางมลรัฐมีการประเมินภายใน โดยเน้นการนำโครงการและการมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้จริง

 สาธารณรัฐสิงคโปร์ หลักสูตรการจัดการ ศึกษาพลเมืองฯ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จัดไว้ในวิชาการศึกษา พลเมืองและจริยธรรม โดยมีองค์ประกอบด้านความรู้ ทักษะและค่านิยม สำหรับคุณลักษณะของพลเมือง ด้านสมรรถนะทางสังคมและอารมณ์ วิชาพลเมือง จึงถูกบูรณาการการเรียนรู้อีกกับวิชาอื่นๆ โดยต้อง จัดการเรียนการสอนในทุกวิชาเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็น

พลเมืองของสิงคโปร์ **ครู**มีบทบาทสำคัญในการสร้าง คนรุ่นใหม่ที่จะผลทางบวกต่อเจตคติ อุดมคติและ พฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ของสิงคโปร์ เป็นต้นแบบและ สร้างโอกาสการเรียนรู้เพื่อให้เกิดค่านิยมของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้จึงมุ่งเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ผู้บริหาร

และครูได้รับการกระตุ้นให้ค้นคว้าติดตามนวัตกรรม การเรียนรู้แบบใหม่เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง **ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม**ในการจัดทำ นโยบายและน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติ **ผู้บริหาร ครู ครอบครัวและชุมชน**มีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนา การศึกษาตามบทบาทหน้าที่ ภายใต้อ ๓ แนวคิดหลักคือ ๑) อุดมการณ์ร่วมของผู้เรียน ๒) ความสัมพันธ์กับชุมชน สังคมที่ส่งผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคม และคุณธรรม จริยธรรม และ ๓) ทางเลือก เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเลือก ดำเนินชีวิตที่ถูกต้องจากการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ยืดกระบวนการเป็นหลัก เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้สิงคโปร์มีความโดดเด่นด้านพลเมืองที่มี ความรับผิดชอบ ความรู้ความสามารถ มีความสามารถ ในการแข่งขันในระดับต้นๆ ของโลกเป็นที่ยอมรับ ของนานาชาติ ณ ปัจจุบัน

 สหรัฐอเมริกา การจัดการศึกษาในสหรัฐอเมริกา เป็นหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่น โรงเรียนนำมามาตรฐาน หลักสูตรหรือแนวทางที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษามาประยุกต์ใช้ **ครู**ได้รับอิสระในการเสนอ หลักสูตรและพัฒนาแบบทดสอบสำหรับใช้ในห้องเรียน มีศูนย์การศึกษาพลเมืองทำหน้าที่จัดทำมาตรฐาน แห่งชาติสำหรับพลเมืองและรัฐบาล การศึกษา หน้าที่พลเมืองและรัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีส่วนร่วม รับผิดชอบในชีวิตการเมือง ประชาชนมีอำนาจ มุ่งมั่น ในค่านิยมพื้นฐานและหลักการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญอเมริกัน การมีส่วนร่วม ในกระบวนการการเมืองนำไปสู่ระบบการเมืองที่ดีและ ปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น **โรงเรียน**มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน ผ่านหลักสูตรทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบทางการเป็นการจัดการเรียนการสอนใน ห้องเรียน เนื้อหาพลเมืองรวมอยู่ในวิชาประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทำงานในระบบ การเมืองได้ รวมถึงความปลอดภัยในตัวเอง ความเท่าเทียมกัน เศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับประเทศ เพื่อนบ้าน ภูมิภาค และต่างประเทศ สำหรับรูปแบบ

ไม่เป็นทางการเป็นการรวมเรื่องของการปกครอง ชุมชน โรงเรียน และกิจกรรมของหลักสูตรไว้ด้วยกัน เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างห้องเรียนและโรงเรียน โดยสร้างบริบทให้สอดคล้องกับค่านิยมประชาธิปไตย **ผู้เรียน** ต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมต่างๆ เช่น ความเท่าเทียมกัน มาตรฐานที่เป็นธรรมและเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น นอกจากนี้ มีการจัดตั้ง ศูนย์การศึกษาหน้าที่พลเมืองที่ได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกา

🇬🇧 ประเทศอังกฤษ การศึกษาพลเมืองในประเทศอังกฤษ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พลเมืองมีส่วนร่วม เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ตื่นรู้ในสังคม เข้าใจระบอบประชาธิปไตย กฎหมายและรัฐบาล สามารถจัดการการเงินและตัดสินใจเรื่องการเงินได้ดี มีส่วนร่วมในการอภิปรายสาธารณะและสร้างกฎหมาย ทั้งทางตรงและทางอ้อม และตัดสินใจในรัฐ โดยผู้เรียนต้อง ๑) ได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองของสหราชอาณาจักร ๒) พัฒนาความรู้และความเข้าใจในระบบกฎหมายและความยุติธรรมในสังคม รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย ๓) พัฒนาความสนใจและความตั้งใจ การมีส่วนร่วมในจิตอาสา และ ๔) มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการโต้แย้งทางการเมือง สามารถวางแผนและจัดการการเงินในอนาคตได้ ปัจจุบันวิชาพลเมืองในประเทศอังกฤษถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรแห่งชาติ ปี ๒๕๕๗ โรงเรียนมีหน้าที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรแห่งชาติ การสอนต้องอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีทักษะและความรู้เพื่อวิเคราะห์ประเด็นการเมืองและสังคมอย่างมีวิจารณญาณ **ครู** ทำงานเป็นทีมเพื่อวางแผนการสอนและใช้หลักสูตรเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองร่วมกัน **ผู้บริหารสถานศึกษา** มีความมุ่งมั่น ตระหนักถึงประสิทธิภาพของการเรียนรู้พลเมือง มีภาวะผู้นำ ส่งผลให้การศึกษาศึกษาพลเมืองประสบผลสำเร็จ นำวิชาพลเมืองมาใช้และขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ มีการวางแผนที่ชัดเจน **พ่อแม่ ครอบครัว และผู้ที่กำกับดูแล** การศึกษาและสมาชิกในชุมชนโรงเรียน มีส่วนร่วมในการวางแผนและทบทวนหลักสูตรที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสนใจมีส่วนในกิจกรรมห้องเรียน ผู้เรียนมีความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศสูง สนับสนุนค่านิยมประชาธิปไตย และมีความอดทนสูง **ภาครัฐอื่นๆ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพลเมืองอย่างไม่เป็นทางการ หลายภาคส่วนให้การสนับสนุนส่งเสริม เช่น สภามหากรรมการสอนพลเมือง สภาที่ให้ความช่วยเหลือครูในการสอนหน้าที่พลเมือง เป็นต้น

จากบทเรียนการศึกษาพลเมืองของประเทศไทย และต่างประเทศดังกล่าว พบประเด็นที่สมควรนำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยสรุป ดังนี้

- พัฒนาหลักสูตรให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ มีพฤติกรรม และค่านิยมร่วม มีวินัย กล้าคิด กล้าแสดงออก บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เป็นพลโลกที่ดีในระบอบประชาธิปไตยสอดคล้องกับยุคสมัย โดยให้มีการเรียนรู้เรื่องของความเป็นพลเมืองในทุกกระตบการศึกษา ตลอดจนกำหนดเป็นหลักสูตรแกนกลางการพัฒนาการเรียนรู้ที่บูรณาการในทุกวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ภายใต้แนวคิดด้านอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงสู่ชุมชนของผู้เรียน และการมีทางเลือก (สิงคโปร์ เยอรมนี)

- ส่งเสริมให้เกิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยยึดกระบวนการเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้เชิงรุกให้เกิดการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม ฝึกปฏิบัติ จนเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การทำงานร่วมกันและกระบวนการกลุ่ม การสะท้อนกลับ เป็นต้น (สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์)

- ส่งเสริมให้เกิดการผลิต พัฒนา และประเมินครู โดยจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในสถาบันผลิตครู ให้มีการเรียนรู้เรื่องวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการสร้างความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในทุกกระตบและประเภท และเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติตนในความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย ตลอดจนเพิ่มเกณฑ์การประเมินครูเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ ให้มีเรื่องของกิจกรรมการสร้างความเป็นพลเมือง การประพฤติปฏิบัติตน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการประเมินด้วย

- ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำ มีคุณลักษณะและพฤติกรรมเป็นต้นแบบของความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย และติดตามผลการจัดการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ตลอดจนสร้างเครือข่ายในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ชุมชน และสังคมที่เกี่ยวข้อง

- สนับสนุนกิจกรรมและให้ความรู้แก่ครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมของการเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้นแบบของบุคลากรในการดำรงชีวิตในวิถีประชาธิปไตย โดยมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการให้ความรู้แก่บุตรหลาน (เยอรมนี สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ อังกฤษ ไทย)

- ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมและรวมตัวกันของสมาชิกในชุมชนให้เกิดความตระหนัก และรับผิดชอบต่อท้องถิ่น ชุมชนและสังคม

การประเมินความเป็นพลเมือง ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดทำข้อเสนอนโยบายและแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติให้สามารถสร้างคนไทยให้มีคุณภาพทั้งเชิงวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้เริ่มดำเนินโครงการประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี ๒๕๕๘ มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารโครงการฯ และคณะทำงานประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีศาสตราจารย์กิติติคุณ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ เป็นประธาน เพื่อให้แนวทางการประเมิน ส่งเสริมสนับสนุนและ ให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ ตลอดจนกำหนดนิยามและกรอบการประเมินผลของความเป็นพลเมือง เพื่อใช้เป็น แนวทางในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี ๒๕๕๙ ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาด้านความเป็นพลเมืองไทยดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเกิดผลเป็นรูปธรรม สำนักงานฯ จึงได้จัดทำโครงการประเมินความเป็นพลเมืองในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โครงการต่อเนื่อง) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถจะนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้วัดและประเมินผลความเป็นพลเมือง ทำให้สถานศึกษาได้ทราบสภาพ การจัดการเรียนการสอนของตนว่าสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองไทยมากน้อยเพียงใด และนำผลการประเมินมาพัฒนาเป็นนโยบายในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศใน ด้านสังคมและวัฒนธรรมต่อไป

กรอบการประเมินความเป็นพลเมือง

คณะทำงานประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดกรอบการประเมิน จำนวน ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) ความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ๒) จิตสำนึกพลเมืองโลก/จิตสำนึกสากล ๓) ความเป็นคนไทย/จิตสำนึกพลเมืองไทย ๔) การรู้เท่าทันทางการเมือง ๕) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็น พลเมือง และ ๖) ความมีคุณธรรม ดังนั้น ขอบเขตของแบบวัด จึงเป็นไปตามกรอบแนวทางที่คณะทำงานประเมิน ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ประเด็นการประเมิน

๑. ความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

๑) การปฏิบัติตามสิทธิเสรีภาพและบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ
๒) การประพฤติตนในฐานะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก
๓) การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลก และการประพฤติตนตามค่านิยมที่ดีวัฒนธรรมไทย และเลือกรับวัฒนธรรมสากลอย่างสันติสุข
๔) อิทธิพลของสื่อสังคมสมัยใหม่ต่อการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์ตามกรอบกฎหมาย และการธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย
๕) เข้าใจและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

๒. จิตสำนึกพลเมืองโลก/จิตสำนึกสากล

๑) การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม
๒) การใส่ใจต่อประเด็นปัญหาโลก
๓) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
๔) การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

๓. ความเป็นคนไทย/จิตสำนึกพลเมืองไทย

- ๑) ความภูมิใจในความเป็นไทย
- ๒) การอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย
- ๓) การดำรงตนตามอัตลักษณ์ของความเป็นไทย

๔. การรู้เท่าทันทางการเมือง

- ๑) ความตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองและข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
- ๒) ความเข้าใจในการเมืองและข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
- ๓) การวิเคราะห์การเมืองและข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
- ๔) การประเมินความน่าเชื่อถือของการเมืองและข้อมูลข่าวสารทางการเมือง

๕. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง

- ๑) เจตคติต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง
- ๒) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง
- ๓) เจตนาเชิงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง
- ๔) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง

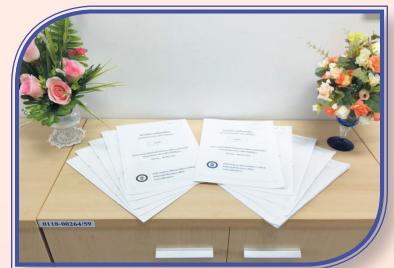
๖. ความมีคุณธรรม

- ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- ๒) ซื่อสัตย์สุจริต
- ๓) มีวินัย
- ๔) ใฝ่เรียนรู้
- ๕) มุ่งมั่นในการทำงาน

แบบวัดความเป็นพลเมืองของนักเรียน เพื่อนำไปทดลองใช้ มีจำนวน ๒ ฉบับ ดังตารางต่อไปนี้

ตอนที่	ชื่อตอน	จำนวนข้อ	เวลา	ลักษณะของแบบวัด
ฉบับที่ ๑ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของนักเรียน				
๑	ความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต	๔๐	๙๐ นาที	เลือกตอบ ๕ ตัวเลือก
๒	การรู้เท่าทันทางการเมือง	๔๐		เลือกตอบ ๔ ตัวเลือก
ฉบับที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักเรียน				
๑	จิตสำนึกความเป็นพลเมือง	๖๐	๙๐ นาที	Rating scale ๕ ระดับ
๒	พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมือง	๖๐		Rating scale ๕ ระดับ
๓	ความมีคุณธรรม	๖๐		เลือกตอบ ๔ ตัวเลือก

ทั้งนี้ เมื่อสำนักงานฯ ได้เครื่องมือวัดและประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพตามหลักวิชาการแล้ว สำนักงานฯ จะนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้วัดและประเมินความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย ในปี ๒๕๖๐ ซึ่งผลจากการประเมินจะทำให้สถานศึกษาได้ทราบสถานภาพการจัดการเรียนการสอนของตนว่าสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองไทยมากน้อยเพียงใด และสามารถนำผลการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้แก่เยาวชน ซึ่งจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การปฏิบัติราชการแบบมุ่งเน้นผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

นโยบายและแนวทางการดำเนินงานสานพลัง ประชาธิปไตย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และประชาธิปไตยในระดับพื้นที่เป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลในปัจจุบัน โดยที่ทุกหน่วยงานต้องให้ความสำคัญในการตระหนักถึงความสำคัญและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว สกศ. เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักด้านนโยบาย แผน มาตรฐาน วิจัย ประเมินผลและพัฒนานโยบายการศึกษา ทำหน้าที่ในการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา ของชาติ เพื่อเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษา ในทุกระดับการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทุกช่วงวัย มีโอกาสได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยมีกลไก/วิธีการในการส่งมอบผลผลิตด้วยการนำเสนอ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีมติให้ความเห็นชอบและ มอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว แต่ทั้งนี้ เนื่องจาก สกศ. ไม่มีหน่วยงานในส่วนภูมิภาค ที่จะเป็นกลไกในกระบวนการสื่อสาร / ถ่ายทอดผลผลิต ไปสู่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้โดยตรง ส่งผลให้ผลผลิตไม่เป็นไปตามความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ดังนั้น การดำเนินงานเพื่อรับฟังความคิดเห็น ของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงมีส่วนสำคัญ อย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานเชิงนโยบายลักษณะเช่น สกศ. ทั้งนี้เพราะเป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีผลกระทบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็น ถึงอิทธิพลและความสำคัญที่มีต่อภารกิจขององค์กร ทำให้องค์กรซึ่งต้องการผลักดันนโยบายด้านการศึกษา

มีแนวทางในการสื่อสาร สานเสวนา ให้ความรู้ ความเข้าใจต่อกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการประสานประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย อันจะส่งผลถึงการดำเนินงานที่เป็นธรรมาภิบาล มีความโปร่งใสในการจัดการ เป็นภาพลักษณ์ที่ดีของ องค์กรและส่งผลต่อความสำเร็จของแผนงาน / โครงการ

ในการดำเนินงานที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญ กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขั้นตอนที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ การจำแนกกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการนำหลักการ Customer and Stakeholder Analysis มาใช้ในการจำแนกกลุ่ม ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร โดยมี ขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

๑. การชี้บ่ง เป็นการชี้บ่งความสำคัญและการมี อิทธิพลของกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
๒. การออกแบบและการประเมิน เป็นการวิเคราะห์ รายละเอียดผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบ การวิเคราะห์ความเสี่ยง
๓. การริเริ่ม เป็นการวิเคราะห์ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่แตกต่างกัน
๔. การนำไปปฏิบัติ เป็นการนำการวิเคราะห์ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้ามามีส่วนร่วมหรือมี ความเกี่ยวข้องต่อแผนงาน / โครงการ
๕. การประเมินผล เป็นการทบทวนการวิเคราะห์ และประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แนวทางการกำหนดผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

พันธกิจ	กลุ่ม	ผู้รับบริการ	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
<p>๑. พัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย แผนมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและ การเรียนรู้ และส่งเสริม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน</p> <p>๒. ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา และการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน</p> <p>๓. ประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของประเทศ</p> <p>๔. พัฒนากฎหมายการศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ</p>	๑. กลุ่มเงินโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> - รมว.ศธ, รมช.ศธ, - คณะรัฐมนตรี - หน่วยงานนโยบายและแผนขององค์กรหลัก ศธ. - หน่วยงานนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ. 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของ ศธ. - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ. - ข้าราชการและบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศธ. - ข้าราชการและบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ. - สื่อมวลชน
	๒. กลุ่มบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศธ. - ผู้บริหารหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ. 	<ul style="list-style-type: none"> - บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารกำหนดแผนยุทธศาสตร์นำไปสู่การปฏิบัติ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศธ. - บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานบริหารกำหนดแผนยุทธศาสตร์นำไปสู่การปฏิบัติ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ.
	๓. กลุ่มปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการ/หัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศธ. - ผู้อำนวยการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ. - นักวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้าราชการและบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศธ. - ข้าราชการและบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ.
	๔. กลุ่มสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้อำนวยการ/หัวหน้าสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของ ศธ. - ผู้อำนวยการ/หัวหน้าสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ. 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้าราชการและบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของศธ. - ข้าราชการและบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกเหนือจาก ศธ.
	๕. กลุ่มประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> - นักเรียน นักศึกษา - ประชาชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครอง - ประชาชน - สื่อมวลชน

หมายเหตุ : ข้อมูลมาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริหารจัดการของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘

ฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

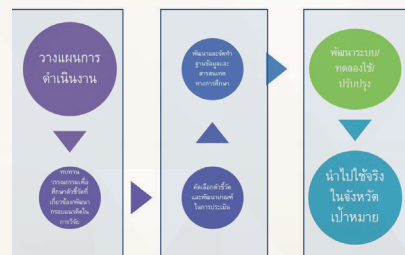
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการตัดสินใจเชิงนโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสารสนเทศที่ช่วยให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนและประเทศ ซึ่งสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญมากในการสนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาล และส่งเสริมให้การบริหารและการจัดการศึกษาสถานศึกษา (School-Based Management) และการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area-Based Management) มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สารสนเทศที่ถูกต้องจะช่วยให้หน่วยงานส่วนกลางสามารถวางแผนพัฒนาการศึกษาและตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดประชุมเพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ณ โรงแรมเดอะ ทวิน ทาวเวอร์

กรุงเทพมหานคร และเนื่องจากปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายปรับปรุงพัฒนาระบบสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ ต้องบูรณาการระบบสารสนเทศให้เชื่อมฐานข้อมูลและแบ่งปันกันได้ รวมทั้งสร้างฐานข้อมูลกลางและระบบจัดการองค์ความรู้ให้แล้วเสร็จภายในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้จึงเสร็จในช่วงเวลาที่เหมาะสม และผลการวิจัยหลายประเด็นสามารถนำไปใช้สนับสนุนนโยบายข้างต้นได้ทันที

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ ๑) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ทั้งในและต่างประเทศ ๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการสำรวจ ๓) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยภาคสนาม (Field Study) ๔) ภูมิภาค ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการ Focus Group ทั้งจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบงานสารสนเทศของสถานศึกษา และ ๕) การวิเคราะห์ สังเคราะห์และพัฒนาตัวชี้วัดที่ครอบคลุมด้านโอกาสทางการศึกษา คุณภาพทางการศึกษาและประสิทธิภาพทางการศึกษา และพัฒนาโปรแกรมฐานข้อมูลสารสนเทศต้นแบบสำหรับสถานศึกษา

ผลการวิจัยโดยสรุป มีดังนี้

๑. ระบบสารสนเทศที่มีองค์ประกอบสำคัญ ๘ ประการ คือ เข้าถึงได้ง่าย ทันต่อเหตุการณ์

มีความถูกต้อง ตรวจสอบได้ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นประโยชน์ในการใช้งานในหลายสถานการณ์ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ มีความชัดเจน และสื่อความหมายได้ตรงประเด็น นอกจากนี้ ความสำเร็จในการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ ยังขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานศึกษา ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ความเพียงพอและคุณภาพของบุคลากร ตลอดจนความตั้งใจจริงของผู้บริหารที่จะใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่มีอยู่ในการบริหารและการตัดสินใจด้วย

๒. ผลการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศของโรงเรียนพบว่า สารสนเทศที่โรงเรียนเก็บรวบรวมไว้เพื่อใช้ประโยชน์สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ กลุ่ม คือ ๑) สภาพทั่วไปของสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ๒) สภาพทั่วไปของนักเรียนโดยเฉพาะผลการเรียนของนักเรียน ๓) รายละเอียดของบุคลากรในโรงเรียน ๔) รายละเอียดด้านการจัดการเรียนการสอนและ ๕) รายละเอียดด้านอื่นๆ เช่น ครุภัณฑ์ งบประมาณ เป็นต้น

๓. ผลการวิจัยภาคสนาม พบว่า ๑) สถานศึกษามีระบบสารสนเทศใช้งานอยู่แล้ว แต่ลักษณะของการใช้งานส่วนใหญ่เป็นการใช้งานเพื่อส่งข้อมูลให้กับส่วนกลางและการจัดทำรายงานประจำปีเป็นหลัก

๒) ขนาดของสถานศึกษามีผลกับการใช้สารสนเทศ โดยสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางจะใช้สารสนเทศน้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ ๓) ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบสารสนเทศของสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการมากนัก และมีข้อสังเกตว่า ผลของการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่จัดทำอยู่เป็นประจำทุกปี หากได้รวบรวมโดยเปรียบเทียบเมื่อระยะเวลาผ่านไปหรือเปรียบเทียบแบบปีต่อปีแล้ว

ส่วนใหญ่เป็นสารสนเทศที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้ และครอบคลุมตัวชี้วัดด้านโอกาส ด้านคุณภาพและด้านประสิทธิภาพทางการศึกษาอยู่แล้ว แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่ยังจัดเก็บแบบรายปีโดยไม่ได้มีการเปรียบเทียบ จึงมีการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้ไม่เต็มที่นัก

คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

๑. ระบบที่พัฒนาขึ้นจะต้องเข้าถึงได้ตามความต้องการ (On-Demand Access) ของผู้ใช้ ง่ายต่อการใช้งาน และเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ผู้เกี่ยวข้องจึงจะมีแรงจูงใจที่จะบันทึกข้อมูล

๒. ระบบต้องสามารถแสดงผลข้อมูลย้อนหลัง และมีการเปรียบเทียบข้อมูลที่เข้าใจง่าย เพื่อให้สามารถเห็นพัฒนาการและแนวโน้มในมิติที่ผู้ใช้สนใจ

๓. ระบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ต้องมีสารสนเทศครอบคลุมในด้านต่าง ๆ

๑) ข้อมูลที่ใช้ในการบริหารจัดการทั้งด้านบุคลากร เช่น การขาด/ลา/มาสาย การอบรม ภาระงาน การสอนของครู เป็นต้น

๒) ข้อมูลที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านวิชาการด้วย เช่น การจัดทำรายงานผลงานและรางวัลของนักเรียน โดยให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นผู้นำเข้าข้อมูลผลงานนักเรียน เนื่องจากสามารถนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดในด้านคุณภาพของสถานศึกษา

๓) ข้อมูลที่ใช้ในการบริหารจัดการทั่วไปของสถานศึกษาด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค

๔) ระบบสารสนเทศควรมีระบบเดียว แต่สามารถเชื่อมโยงการบริหารของทุกฝ่ายในสถานศึกษาได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายแผน และฝ่ายบุคลากร แต่อาจกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลของแต่ละฝ่าย เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อมูลข้างต้นเป็นเพียงผลการศึกษาวิจัยโดยสรุป ยังมีรายละเอียดที่น่าสนใจอีกมาก สถานศึกษาที่สนใจขอรับโปรแกรมเพื่อทดลองใช้โปรดติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้จากกลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาเฉพาะด้าน สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำหรับผู้สนใจรายงานการศึกษาวิจัยฉบับเต็มโปรดติดตามทางเว็บไซต์ www.onec.go.th ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจะเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ต่อไป หรือ โทรศัพท์สอบถามที่หมายเลข ๐๒-๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๕๓

แหล่งเรียนรู้ นอกสำนักงานฯ

การเรียนรู้เป็นกระบวนการสะสมทุนทางปัญญา เพื่อประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม อย่างน้อย
 เพื่อการปรับปรุงตนเอง พัฒนาทักษะการประกอบอาชีพ ดำรงชีพ และร่วมสร้างสังคมให้มีสันติสุขอยู่ร่วมกัน
 อย่างมีความสุข การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่

เมื่อวันอังคารที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๙ จึงเป็น
 วันเรียนรู้นอกสำนักงานฯ สำหรับชาว สกศ. มีโอกาส
 ได้เยี่ยมชมโลหะปราสาท ได้กราบสักการะพระบรม
 สารีริกธาตุ ตามคำเชิญของสำนักงานทรัพย์สิน
 ส่วนพระมหากษัตริย์ ณ วัดราชนันทาราม ราชวรวิหาร
 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ
 ให้สร้างในปีพุทธศักราช ๒๓๘๙ โดยมีพระราชประสงค์
 ให้สร้างโลหะปราสาทแทนการสร้างธรรมเจดีย์
 จนเป็นโลหะปราสาทหนึ่งเดียวในโลกปัจจุบัน

โลหะปราสาทมีแบบแปลนงตามตามศิลปะไทย
 แปลนปราสาทเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีบันไดตรงกลาง โดยใช้
 เสาไม้แก่นขนาดใหญ่เป็นแกนทำบันไดวนรอบเสาเพื่อ
 ขึ้นสู่ยอดปราสาทที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุใน
 บุษบก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบ
 พระราชพิธีประดิษฐาน เมื่อปี ๒๕๓๘ ยอดปราสาท
 เรียงรายขึ้นไป ๓ ชั้น รวม ๓๗ ยอด มีนัยยะถึง
 โศภิตกษัตริย์ ๓๗ ประการ ปัจจัยที่นำไปสู่ความหลุดพ้น
 เพื่อนิพพาน ประกอบด้วยสติปัญฐาน ๔ สัมมัตฐาน ๔
 อธิติบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ และมรรค ๘

อิมบญจากโลหะปราสาทมาต่อกันที่อาคาร
 นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ สถานที่รวมความรู้ประวัติศาสตร์
 ศิลปะ และวัฒนธรรมในยุครัตนโกสินทร์ที่คนไทย เด็กไทย
 ควรรับรู้และภาคภูมิใจตั้งแต่การเริ่มสร้างกรุงรัตนโกสินทร์
 ราชธานีอันเรืองโรจน์ ด้วยพระอัจฉริยภาพในพระบาท
 สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปฐมกษัตริย์
 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ ทรงวางผังเมือง แบ่งบ้าน วัด ชุมชน
 ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม นิทรรศน์
 รัตนโกสินทร์นำเสนอความสำคัญและวิถีชีวิตชาว
 รัตนโกสินทร์เป็นห้องผ่านสื่อผสมในรูปแบบที่หลากหลาย

เริ่มตั้งแต่ห้องรัตนโกสินทร์เรื่องโรจน์ ห้องเกียรติยศ แผ่นดินสยาม เรื่องนามมหรสพศิลป์ ดวงใจดวงประชา เยี่ยมยอดถิ่นกรุง ห้องลือระบิลพระราชพิธี สง่าศรี สถาปัตยกรรม เรื่องรุ่งวิถีไทย และรัตนโกสินทร์สกายวีนีทรรศน์รัตนโกสินทร์ คุณค่าแห่งยุคสมัย สัมผัสได้ในหนึ่งวัน เปิดบริการทุกวัน เว้นวันจันทร์

การบูรณะปฏิสังขรณ์พระบรมธาตุฯ ในปี ๒๕๔๙ โดยพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต) เจ้าอาวาส ส่งผลให้ค้นพบพระบรมสารีริกธาตุองค์เดิม พระพุทธรูปโบราณจำนวนมากบนองค์พระเจดีย์ รวมทั้ง กระดานชนวนที่เขียนถกษยาม ดวงวัด และคำทำนาย การค้นพบครั้งนี้ได้อย่างแม่นยำ รวมทั้งมีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุองค์เดิม ประดิษฐานที่พระบรมธาตุมหาเจดีย์

รู้จักกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ชาว สกศ. ได้มากราบสักการะพระบรมสารีริกธาตุที่วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร พระอารามหลวงที่พระบรมธาตุมหาเจดีย์ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อันดับ ๑ (Award of Excellence) ด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประชาชาติ (UNESCO) ในปี ๒๕๕๖ และรางวัลอนุรักษ์มรดกศิลปะสถาปัตยกรรมดีเด่นประจำปี ๒๕๕๓ ประเภทปูชนียสถานและวัดวาอาราม จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

วัดประยูรวงศาวาส มีที่มาจากการสร้างวัดของสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ ด้วยการอุทิศสวนกาแฟ ถวายเป็นพระอารามหลวง และได้รับพระราชทานนามว่า “วัดประยูรวงศาวาส” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการก่อสร้างพระบรมธาตุมหาเจดีย์ทรงกลมองค์ใหญ่แบบลังกาเป็นองค์แรกในสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา

พระบรมธาตุมหาเจดีย์ พระเจดีย์ทรงกลมที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ มีช่องคูหาล้อมรอบชั้นล่าง ๕๔ คูหา และมีพระเจดีย์เล็ก ๑๘ องค์ เรียงรอบพระเจดีย์องค์ใหญ่ ภายในองค์พระเจดีย์มีเสาแกนกลางหรือเสาครูขนาดใหญ่ก่อด้วยอิฐโบราณซึ่งล้มเอียงองค์พระเจดีย์ไปทางแม่น้ำเจ้าพระยา การบูรณะซ่อมแซมจึงเกิดขึ้นโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนรอบด้าน ด้วยการเสริมฐานเสาให้ตั้งตรงโดยมิได้รื้ออิฐใด ๆ การใช้เทคโนโลยีร่วมอนุรักษ์โบราณสถาน จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พระบรมธาตุมหาเจดีย์ได้รับรางวัลจากยูเนสโก

วัดนี้เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมสำคัญหลายอย่าง อาทิ การฆ่าตัดครั้งแรกในประเทศไทย โดยหมอบรัดเลย์ มิชชันนารีชาวอเมริกัน เนื่องจากการระเบิดของปืนใหญ่ไพพะเนียงในงานฉลองวัด มีการสร้างอนุสาวรีย์ในบริเวณอุทยานเขามอ (เขาเต่า) เพื่อเป็นที่ระลึกและการไว้อาลัย

หอพรินทรปริยัติธรรมศาลา สถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรม ได้รับการประกาศใช้เป็นห้องสมุดหนังสือสำหรับประชาชนในวัดเป็นแห่งแรก โดยกระทรวงธรรมการ นับเป็นห้องสมุดประชาชนแห่งแรกของประเทศ ต่อมาได้รับการปฏิสังขรณ์จัดเป็นพิพิธภัณฑ์พระประยูรรัตนโกสินทร ในปี ๒๕๕๐ ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากศรีลังกาและพระพุทธรูปต่าง ๆ

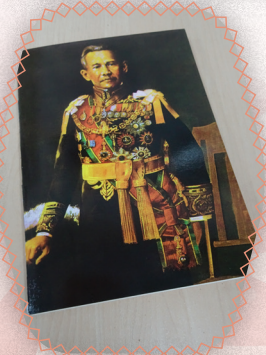
เรียนรู้นอกสำนักงานฯ ครั้งนี้ อิ่มบุญ อิ่มใจ ทั้งผู้จัดและผู้รับ ชาว สกศ. มีโอกาสได้กราบสักการะพระบรมสารีริกธาตุสามองค์ สองวัด เข้าใจความเป็นมา โลหะปราสาท ได้คลานเข้า กราบพระ ลอดช่องคูหาที่พระบรมธาตุฯ วัดประยูรฯ นี้เอง กอปรกับได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตชาวรัตนโกสินทร์ตั้งแต่เริ่มแรกตั้งสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กองส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นถึงภารกิจขับเคลื่อนและพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืนใน ๔ มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม กิจกรรมเช่นนี้ยังมีอีกหลายรูปแบบ

๑๕๐ ปี ชาตกาล เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี

เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดปาฐกถาและเสวนา ๑๕๐ ปี ชาตกาล เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี ตอน “การศึกษาคือรากของแผ่นดิน” โดยมี ดร. กมล รัตคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา เป็นประธานเปิดงาน ณ ห้องประชุมพูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ ออยุธยา อาคารพระมิ่งขวัญการศึกษาไทย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโอกาสนี้ ศาสตราจารย์พิเศษ ธงทอง จันทรางศุ อุปนายกสภามหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปาฐกถา หัวข้อ “๑๕๐ ปี ชาตกาล เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี บุคคลสำคัญของโลก” และมีการเสวนาเรื่อง การศึกษาคือรากของแผ่นดิน : จาก ๒๔๔๑ – ๒๕๕๙ ความจริงยังจารึก โดยมี ผู้ร่วมเสวนา คือ ศาสตราจารย์พิเศษจุลสิงห์ วสันตสิงห์ ศาสตราจารย์กิติคุณสมณ อมรวิวัฒน์ และรองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์ ดำเนินรายการโดย ดร. เจือจันทร์ จงสถิตอยู่

เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (หม่อมราชวงศ์ เปี้ย มาลากุล) ได้รับการยกย่องจากองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลกด้านการศึกษา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และเป็นคนไทยลำดับที่ ๒๗ ที่ได้รับเกียรติคุณนี้

วารสารการศึกษาไทย

THAILAND EDUCATION JOURNAL

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ๙๙/๒๐ ถนนสุขุห้ทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐ ๒๖๖๘ ๗๑๒๓ ต่อ ๑๑๒๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๓ ๐๐๘๓ www.onec.go.th

